

Umění Starověkého Egypta

Lucie Homoláčová, David Homoláč

MALÍŘSTVÍ - úvod

- počátky egyptského malířství souvisely se vznikem písma a hieroglyfů, jsou staré jako Egypt sám
- Již v počátcích v době archaické vynikalo egyptské malířství kvalitou ztvárněných postav
- Celkově v egyptském umění hraje velkou roli víra Egypt'anů v božstva, v posmrtný život
- Důležitostí vyniká i faraónská instituce, která vydávala velice autoritativní tón
- Můžeme se však setkat i s výjevy z běžného života obyčejných lidí

- s malbami (přesněji malovanými reliéfy) se setkáváme v hrobkách, chrámech a někdy palácích panovníka
- malby na stěnách hrobek a na sarkofázích znázorňovaly výjevy ze života zesnulého
- v chrámech se líčily výjevy ze života bohů a faraonů
- V turínském muzeu se nacházejí útržky plátna z nekropole v Gebelenu, na kterých jsou zachyceny tanečnice, veslaři, lovci

Proměny v čase

- Předdynastická éra
 - Zpodobnění ženy je více masitější a robustnější
 - U muže důraz na silné paže, vypracované svaly na nohou, ostřejší rysy tváře
- Dynastická éra - Stará říše
 - Faraon zobrazován nadpozemsky, zobrazuje božství, má přísný pohled
- Dynastická éra - Střední říše
 - V očích panovníka se zračí obavy a nejistota z doby 1. přechodného období

- Dynastická éra - Nová říše
 - Až dogmatický způsob zobrazování, více reality v podobách panovníků, ti však vždy zobrazováni jako mladí, silní muži, odhodlaní vést svou zemi k blahobytu a bohatství
- Proměny zobrazování zvířat (často podoba bohů)
 - Z počátku dynastické éry jsou zvířata zobrazována jako autoritativní, pánovitá a majestátní (např. lev ukazuje svou brutální sílu, kočka svou chytrost a lstivost či sokol, který ve svých rukách drží královskou i boží moc)
 - Později jsou zvířata zobrazována méně autoritářsky, pořád ale silná v úctě a bázni, získala titul zástupců druhu

- Hieroglyfy

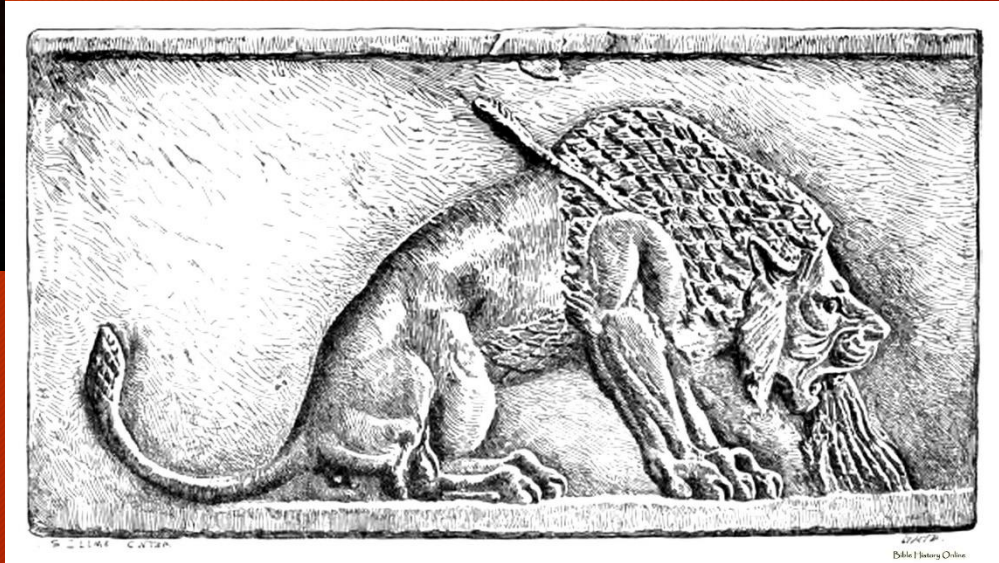
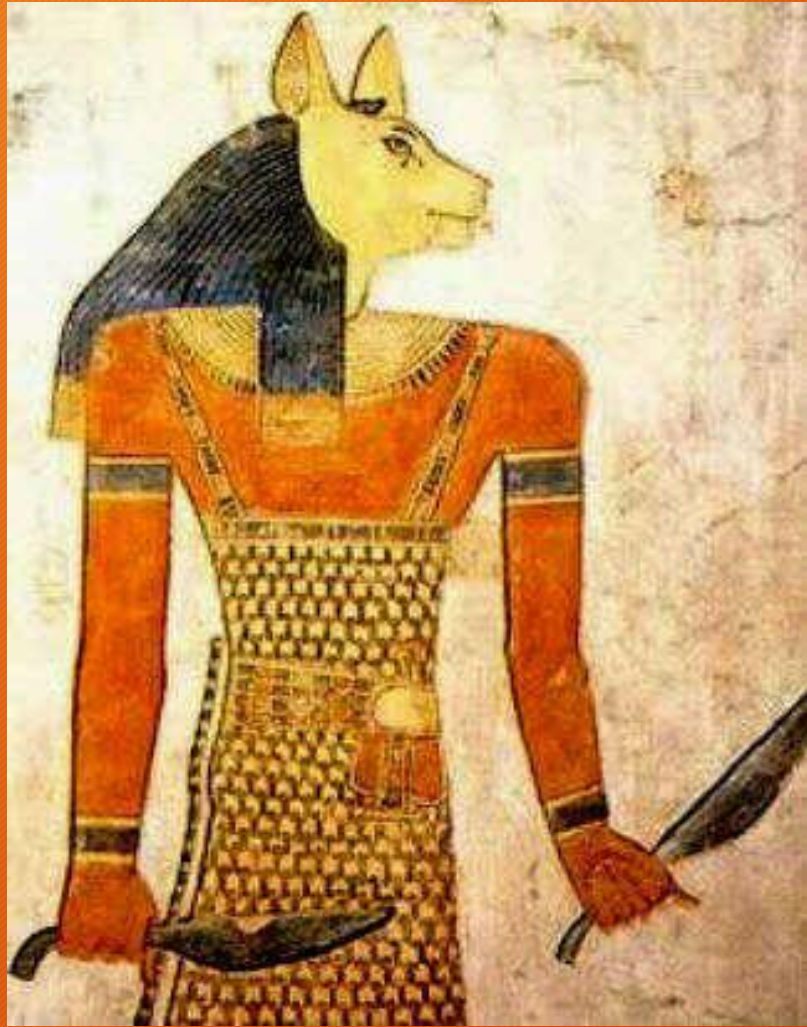

- Sarkofágý

- Hrobky

11x14

11x14

© Awesome Art Neri

Hieroglyfy = „posvátný zářez“

- **Egyptské hieroglyfické písmo** vzniklo kolem roku 2900 př. n. l. při sloučení Horního a Dolního Egypta.
- Obsahovalo něco kolem 700 znaků, uměl jej tedy používat jen málokdo
- Egyptané jej nazývali „písmo bohů“ neboť věřili, že jej vynalezl a lidem předal bůh Thoťt.
- Egyptané nepoužívali při psaní samohlásky a pro většinu z nich neměli žádný písemný ekvivalent, třebaže v mluvené řeči se vyslovovaly.
- První hieroglyfy pochází z města Abyd

- **Ideogramy**

- Tyto znaky si podržely svoji původní hodnotu, čili jeden znak se rovná jednomu slovu. Je to odkaz na kořeny tohoto písma, které se projevovaly po celou dobu jeho existence a nikdy nevymizely.

- **Fonogramy**

- Fonogramy již mají fonetickou hodnotu a jejich skládáním se tvoří slova. Představují buď hlásku či skupinu hlásek. Tyto znaky lze dále dělit na jednoslabičné (jedna hláska či slabika) dvouslabičné a trojslabičné znaky.

- **Determinativy**

- Tato poslední sada znaků je poměrně specifická. Tyto znaky, třebaže neměly žádnou fonetickou hodnotu, přesto mohly ovlivňovat význam i výslovnost zapsaného slova.

Hieroglyfy - abeceda, fonogram a ideogram

A		OR	H		OR	O		V	
B			I			P		W	
C		OR	J			Q		X	
D			K			R		Y	
E			L			S		Z	
F			M			T			
G			N			U			
SH =		CH =		KH =					

	im	tam		in	u
	dd	mluvit		snb	zdraví
	twt	vzhled, socha		Pth	(bůh) Ptah
	R'	(bůh) Ra		p.t	nebe
	h.t	věc		irp	víno
	d.t	věčnost		rn	jméno
	hn'	a, spolu s		Inpw	Anubis

	pr	dům		wr	velký
	s3	kachna		s3	syn
	r3	slunce		3	skvělý
	hr	obličej		mr	milovat

Zásady v malířství

- **KONCEPČNÍ REALISMUS**
 - člověka zobrazovali podle představy, která o něm byla ve společnosti (faraon - krásný)
- **ZÁKON FRONTÁLNÍHO ZOBRAZENÍ**
 - figura malována ze 2 nazíracích hledisek - z profilu hlava, ruce, nohy, zepředu trup, ramena a oko
- **ZÁKON HIERATICKÉ PERSPEKTIVY**
 - klasickou perspektivu objevila až renesance
 - osoby byli zobrazováni podle společenského postavení a jejich důležitosti (faraon vždy největší, otrok nejmenší)

- Zobrazení egyptských umělců lze přirovnat ke stínovému divadlu
- Okrouhlost některých tvarů naznačuje objemnost a tušíme i perspektivu
- I když malířství vzniklo kolem roku 3000 př. n. l., až kolem roku 1380 př. n. l. během el-amarnské kulturní a náboženské revoluce bylo umělcům dáno právo překračovat/rušit některé náboženské zákonitosti, jichž se malířství drželo
- Toto vede k názoru, že malířství a kreslířství nebylo v Egyptě cestou k zobrazení umělcových emocí, tužeb či osobních citů

- Hieratická perspektiva

- Frontální zobrazení

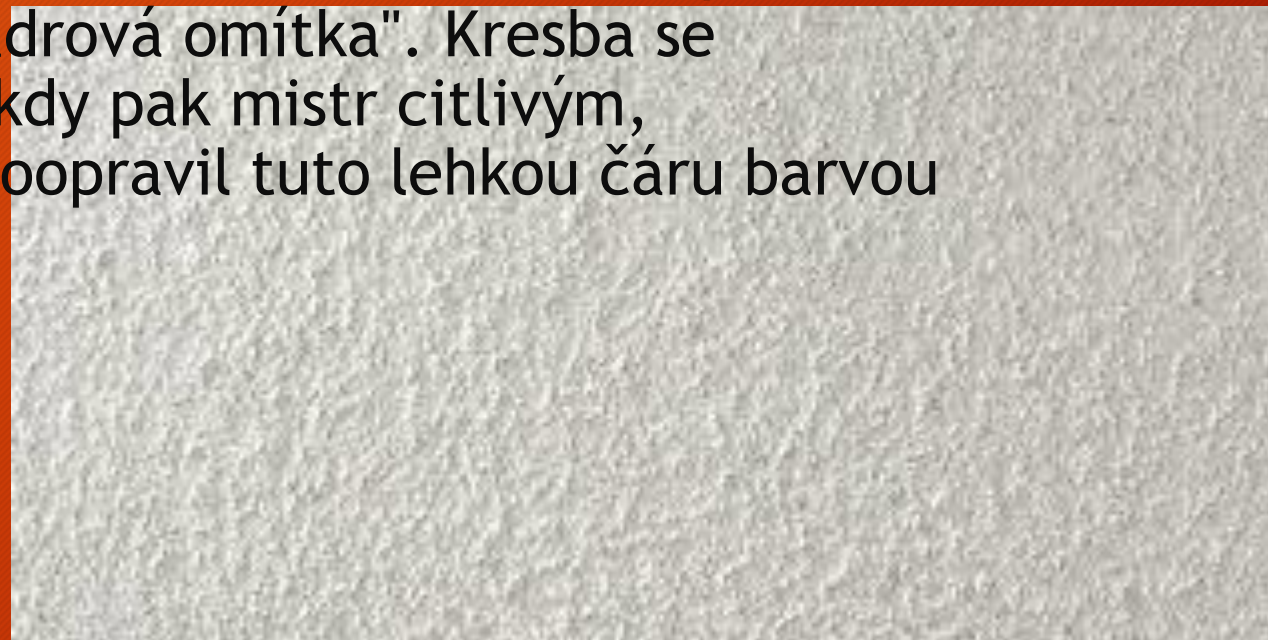
Pásová perspektiva

Technika

- přírodní hlinky na omítce
- nanášení roztřepeným rákosem
- neuplatňovali perspektivu
- vzdálenost vyjadřovali umístěním objektů nad sebe – pásová perspektiva.

- At' byl podkladem malby kámen, muna (mazanice) nebo dřevo, pokrýval umělec plochu napřed vrstvou štuku z bílého vápna, archeology často nazývaného "sádrová omítka". Kresba se prováděla červenou barvou a někdy pak mistr citlivým, obdivuhodně přesným štětcem poopravil tuto lehkou čáru barvou sytě černou.

Práce malíře

- Nástroje malíře - štětce vyrobené z rákosu, jejichž konce malíř rozžvýkáním rozdělí na jednotlivá vlákna; kartáče z palmových vláken (na každou barvu jeden); paletu - škebli; kelímky na vodu
- Nejdříve malíř pokryl stěnu omítkou z hlíny a nilského bahna, přimíchal slámu. Poté nanesl vrstvu štuky z bílého vápna a nechal schnout
- Poté následovalo míchání barev, které malíř ředil vodou a přimíchal do nich akáciovou gumu či bílek, jakožto pojivo
- Na podklad si malíř načrtnul čtvercovou síť (i na nákresu) a začal načrtávat postavy, zvířata nebo předměty, poté nanáší základovou barvu (šedomodrá, později žlutá)
- Pak začíná malíř obraz oživovat nanášením silných vrstev barev

Získávání barev

- čern se vyráběla z kouře nebo uhlí
- bílá z vápence nebo práškové sádry
- žlutohnědá oranž z okrů, žlut' dával auripigment
- zelené tóny malachit, modré azurit
- množství použitých odstínů barev se během času měnilo, v době Staré říše převažovala zejména černá a bílá, postupně se přidaly další barvy, červená, žlutá, modrá či zelená

Uhlí

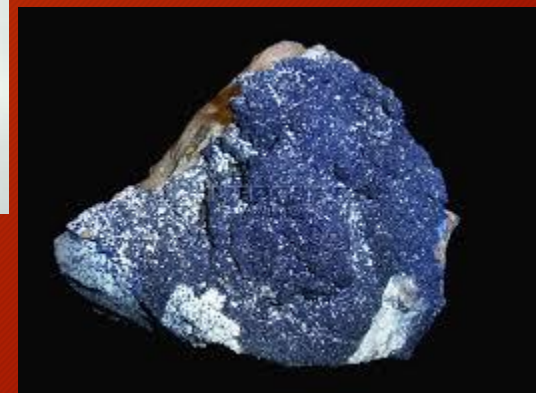
Vápenec

Auripigment

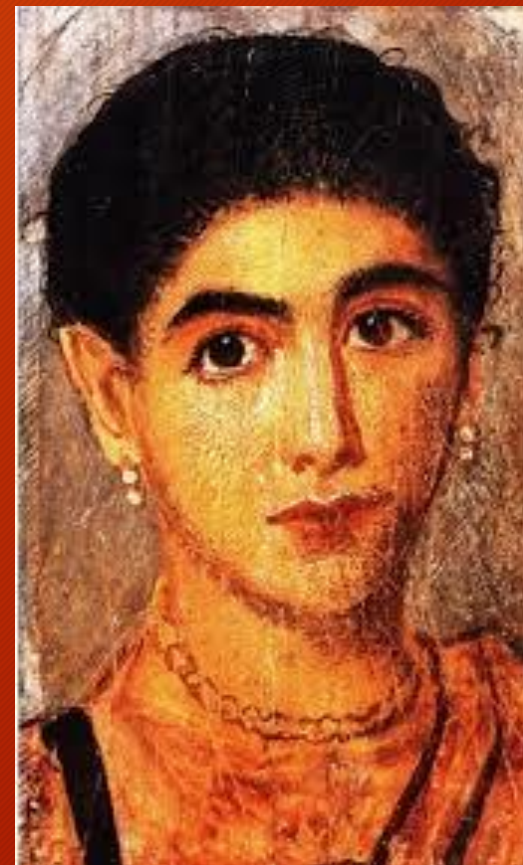
Malachit

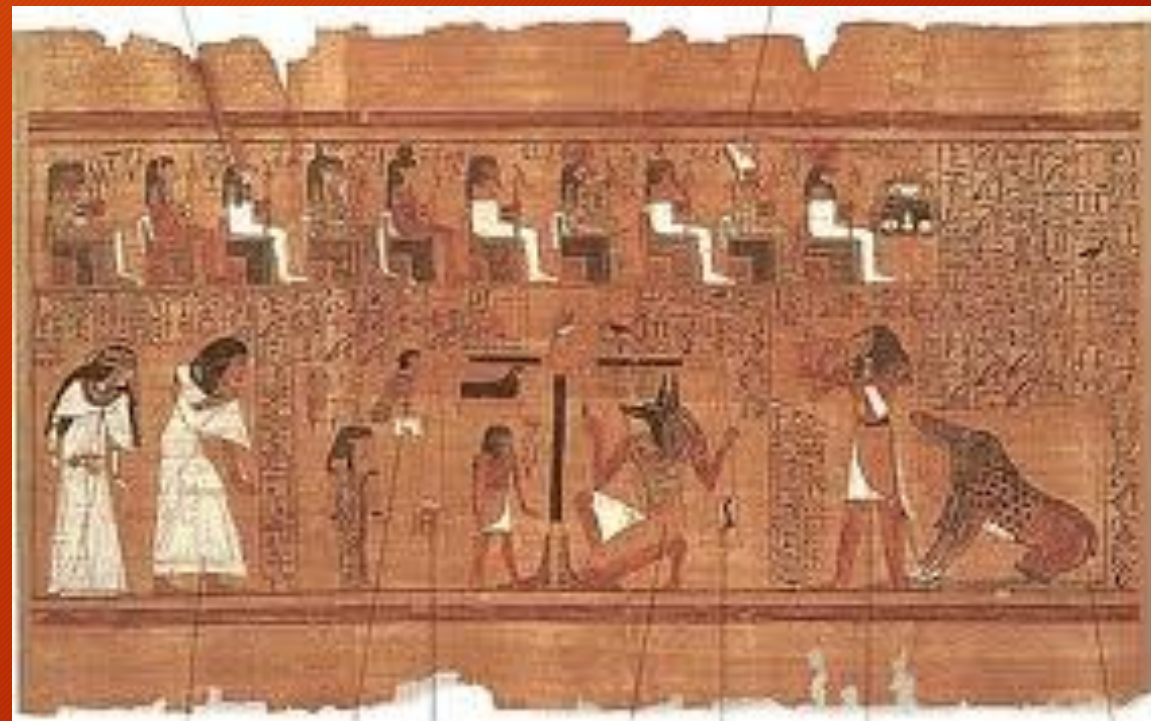
Azurit

Příklady malířských památek

- Fajjúmské portréty (portréty zesnulých na dřevěných deskách)

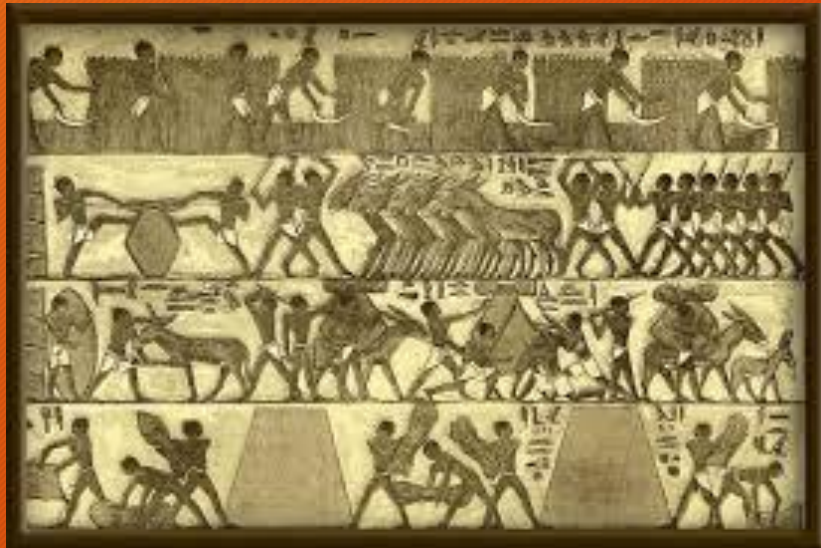
Knih mrtvých

Ostatní příklady malířství

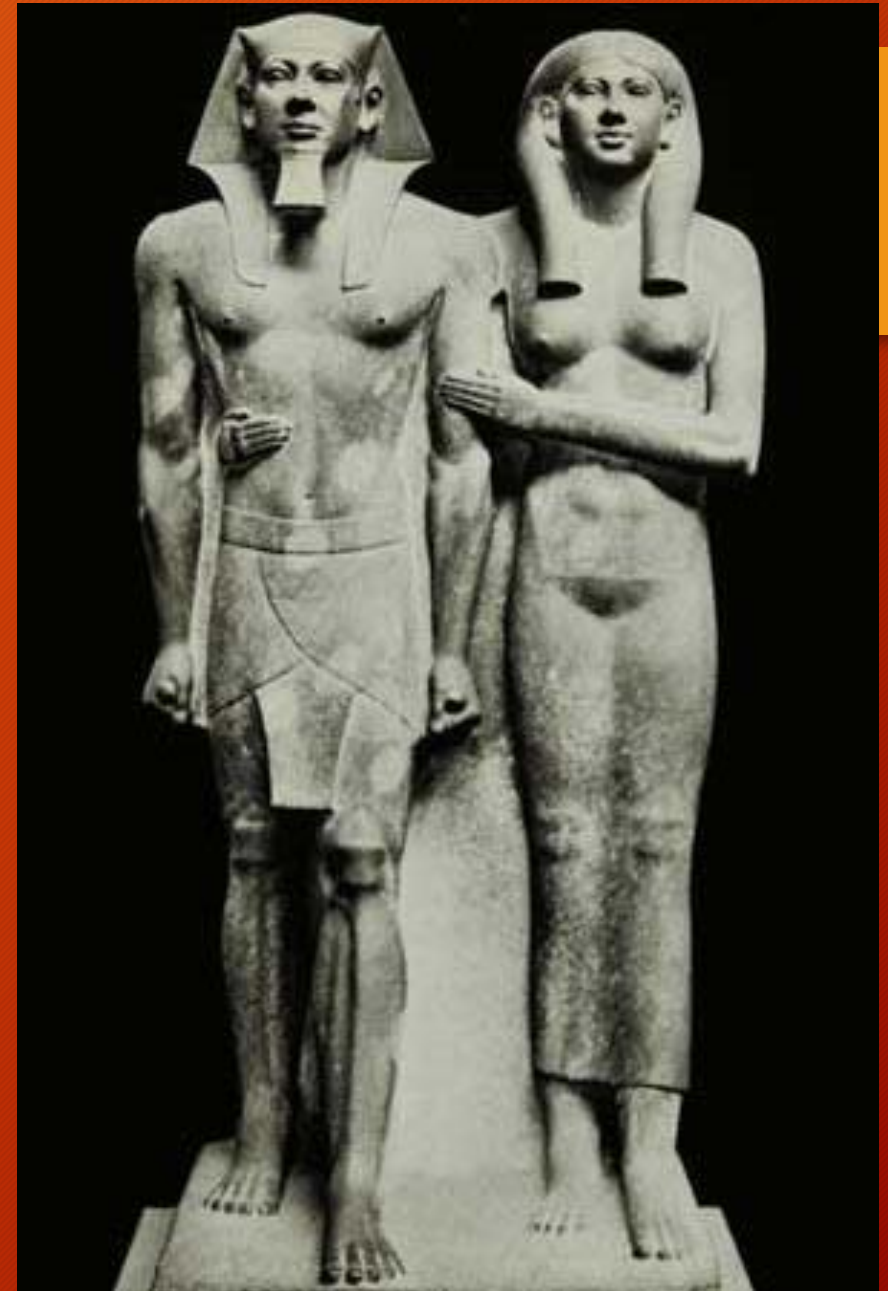
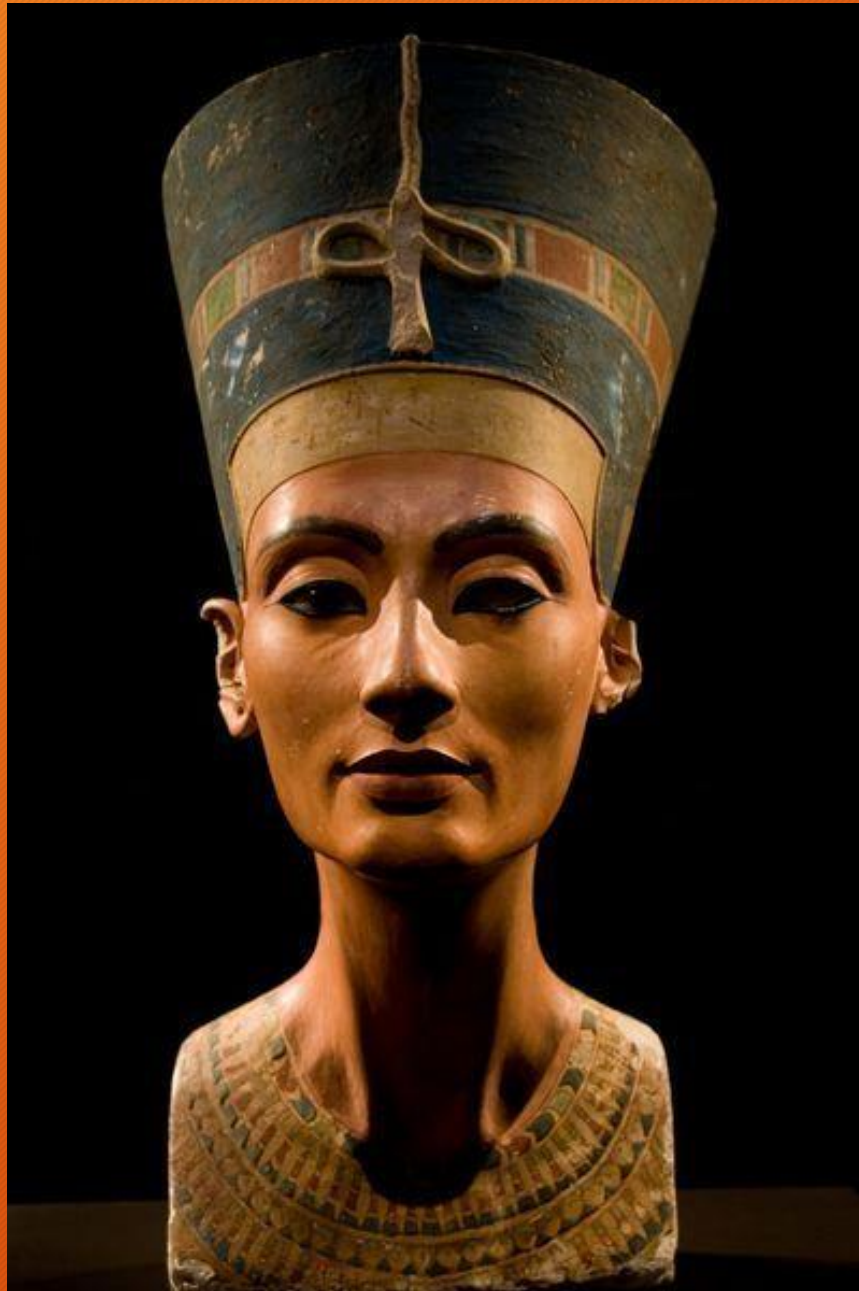
SOCHAŘSTVÍ - úvod

- Díky dostatku kamene se rozvinulo jak sochařství interiérové (malé sošky), tak sochařství monumentální
- Interiérové sochařství zahrnuje jak drobné sošky, tak i reliéfy, které se řídí pravidly malby
- Oficiální kamenná socha má oslavovat faraóna a jeho život, zobrazovala tedy krále, královnu, vysoké úředníky
- Vedle oficiálních skulptur byly vytvářeny i sochy neoficiální, většinou ze dřeva a vyjadřovaly výjevy z každodenního života - ty byly ukládány do hrobů, aby lidem sloužily na cestě do záhrobí

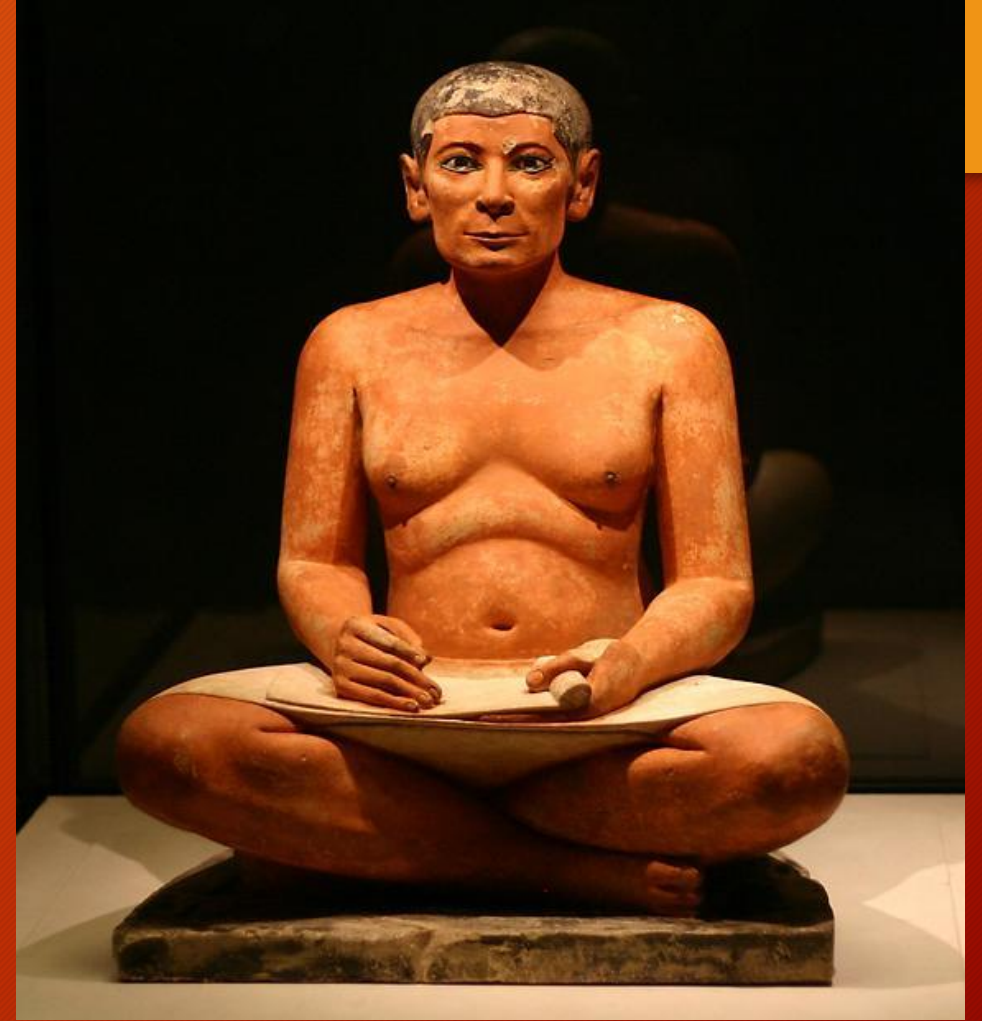
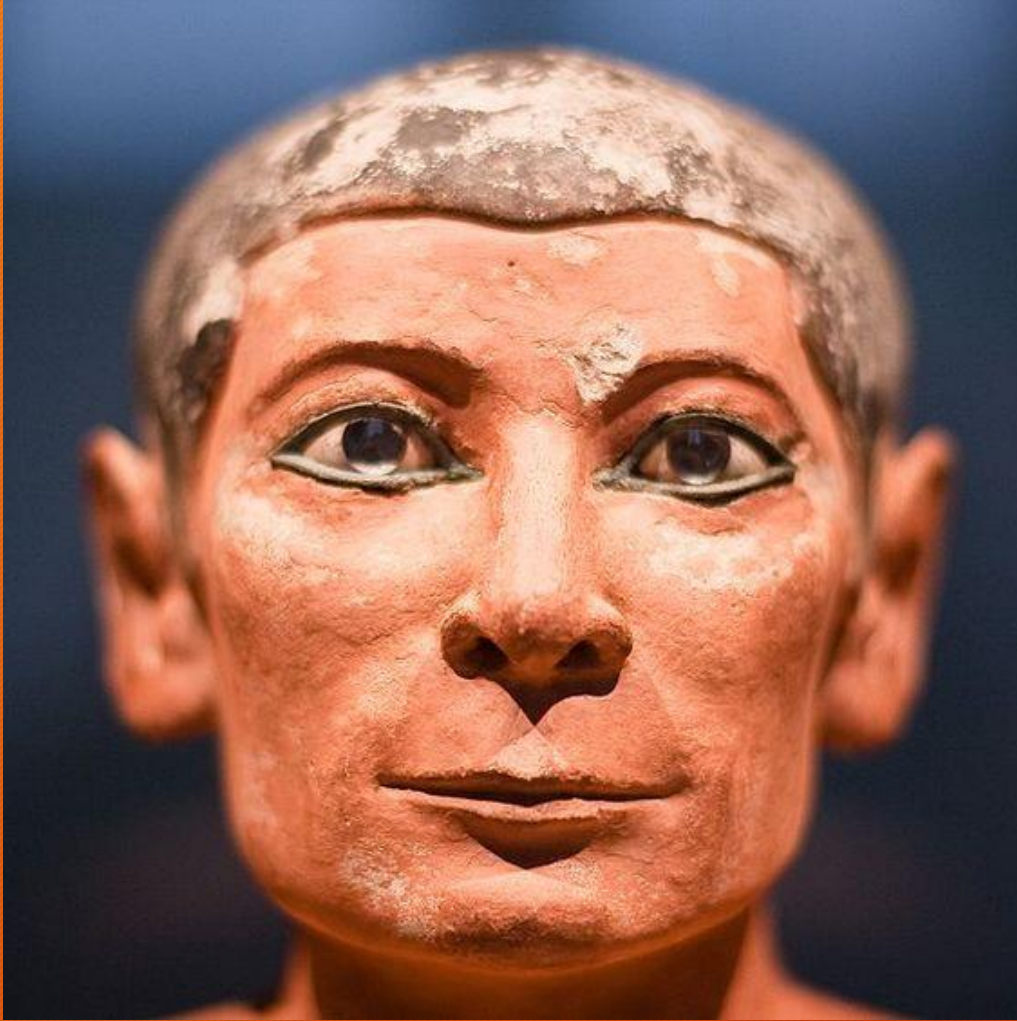
- Socha byla pro Egyptany stejně živá jako osoba, kterou ztělesňovala
- Zobrazovala víc než pouze podobu boha, faraóna či královny
- Muselo být zaznamenáno jméno, socha zbavená hieroglyfického označení pozbyla své moci, stala se neobývanou a její hodnota se zredukovala pouze na hmotu
- O sochu bylo pečováno jako o živou bytost, byla u ní vytesána obřadní formule, zachycující žádané pokrmy a nápoje

- Socha procházela obřadem „otevírání úst“, jímž získala schopnost mluvit a jíst, a tím jakoby ožila
- Aby socha mohla být symbolem znovuzrození, musela co nejvěrněji imitovat detaily tváře mrtvé osoby
- Sochaři si tedy vybírali nejtvrďší materiály, aby socha mohla zobrazovat mrtvého na věčnost
- Socha měla funkci připomínat mrtvé, kdyby byl sarkofág s mumii zničen
- Tyto sochy byly stavěny poblíž hrobky mrtvého, kam rodina nosila oběti

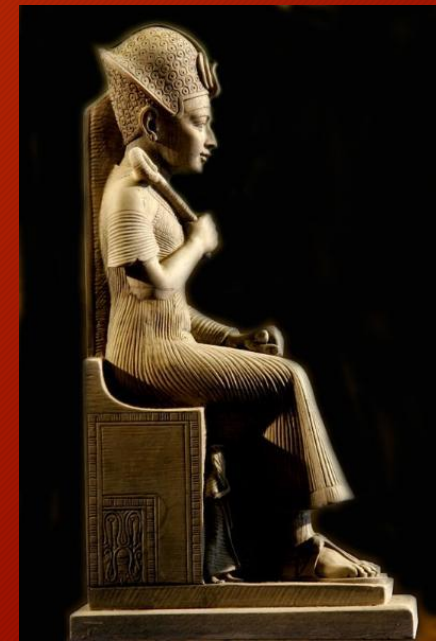
Královna Nefertiti

Seated scribe (Sedící mnich)

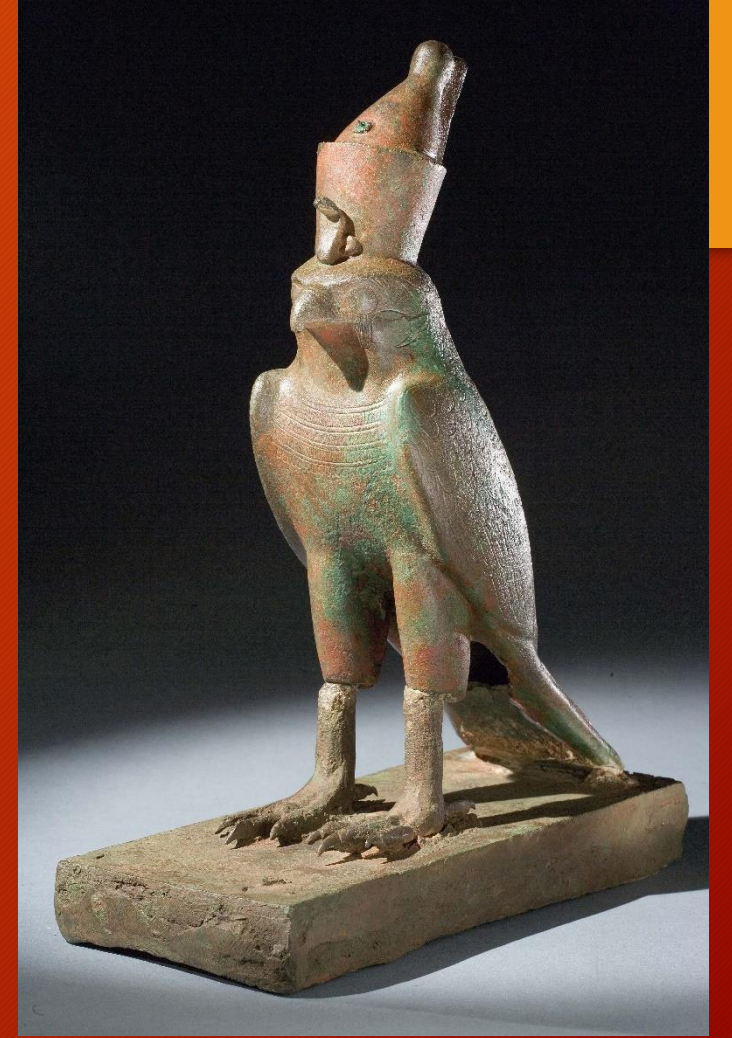
- Egyptské sochy byly vytvářeny v životní i nadživotní velikosti
- Jemná modelace rysů obličeje, správné proporce i tvary
- Následuje však jasně daná formule, sochy jsou statické, strnulé, působí důstojnou nehybností

- Významným stupněm egyptského sochařství byla tvorba pohřebních masek
- Nejznámější pohřební maskou je Tutanchamonova maska nalezena roku 1922 v Údolí králů

- Sochy zvířat zobrazovaly bohy, nebo se přidávaly do hrobů, aby mrtvým v záhrobí připomínaly přírodu
- Byla vytvořena přesně stanovená šablona, podle které byly sochy vytvářeny
- Našly se i odchylky v sochařském umění, které se od tohoto vzoru značně lišily, ale převážně se sochaři drželi svého zvyku
- sochy se měnily pouze v oblasti oděvu a účesů, což odráželo daný módní styl v té době

Materiál soch

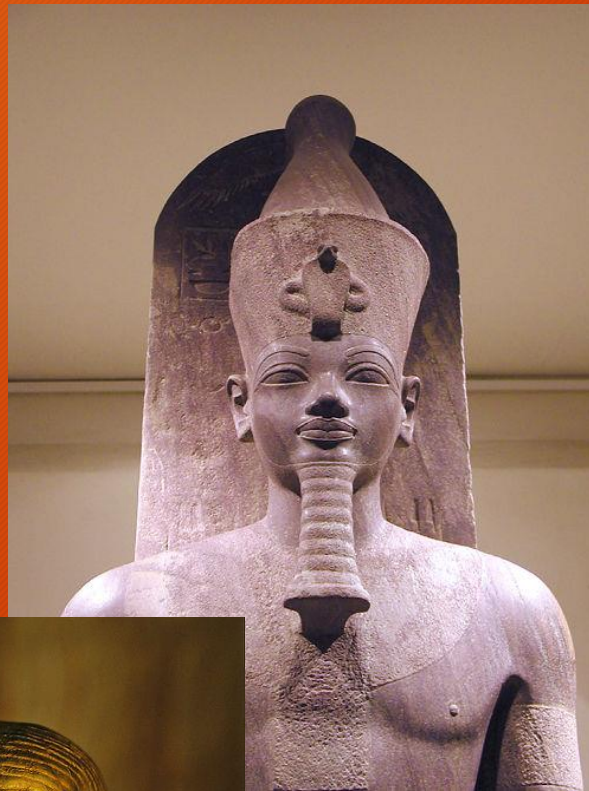
- Na sochy se používal nejrůznější přírodní materiál:
- Vápenec (socha Thutmose III.)
- Pískovec (socha Achnatona)
- Žula (socha Amenhotepa III.)
- Zlato (socha boha Amona)
- Dřevo (pozlacené - socha Tutanchamona)

Thutmos III.

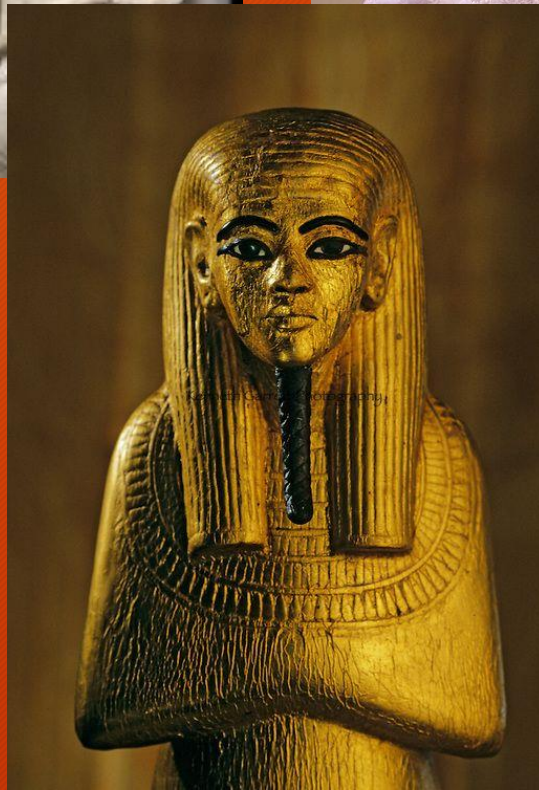
Achnaton

Amenhotep III.

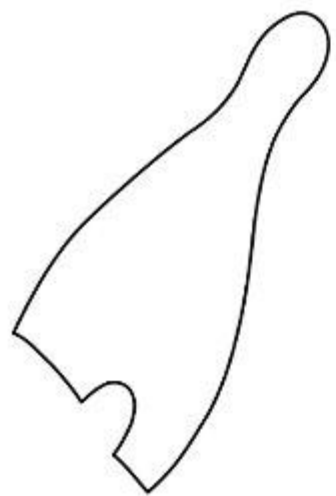
Amon

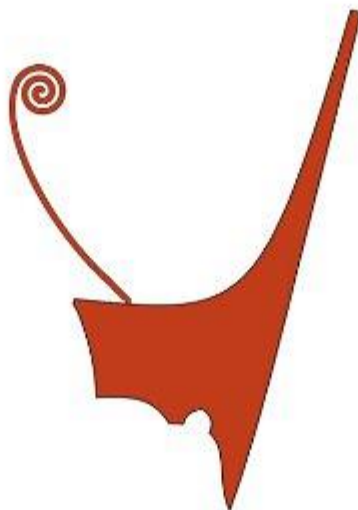
Tutanchamon

Zobrazované osoby

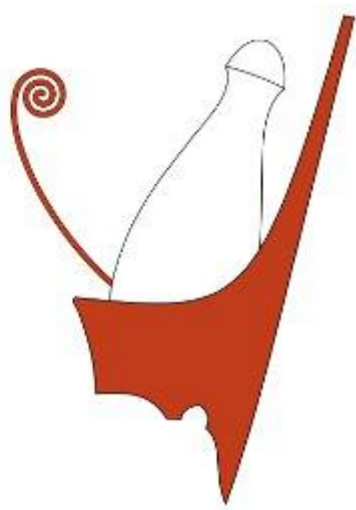
- Vytvářely se sochy bohů, králů, vysoce postavených obyvatel i zvířat
- Sochy bohů nemusely být popisovány, jelikož je mohl identifikovat každý, typickými znaky bylo žezlo, zvířecí podoba či pokrývka hlavy
- Sochy soukromých osob nemuseli mít podobu majitele, většinou sochař vytvořil více stejných soch, které poté opatřil jménem osoby, popřípadě vytesanou kartuší se jménem panovníka, za jehož vlády daná osoba žila
- Sochy králů zahrnovaly většinou kartuši se jménem (oválný rámeček) a typické pokrývky hlavy - nemes, uraeus, diadém, koruna

Upper Crown
Hedjet

Lower Crown
Deshret

Double Crown
Pschent

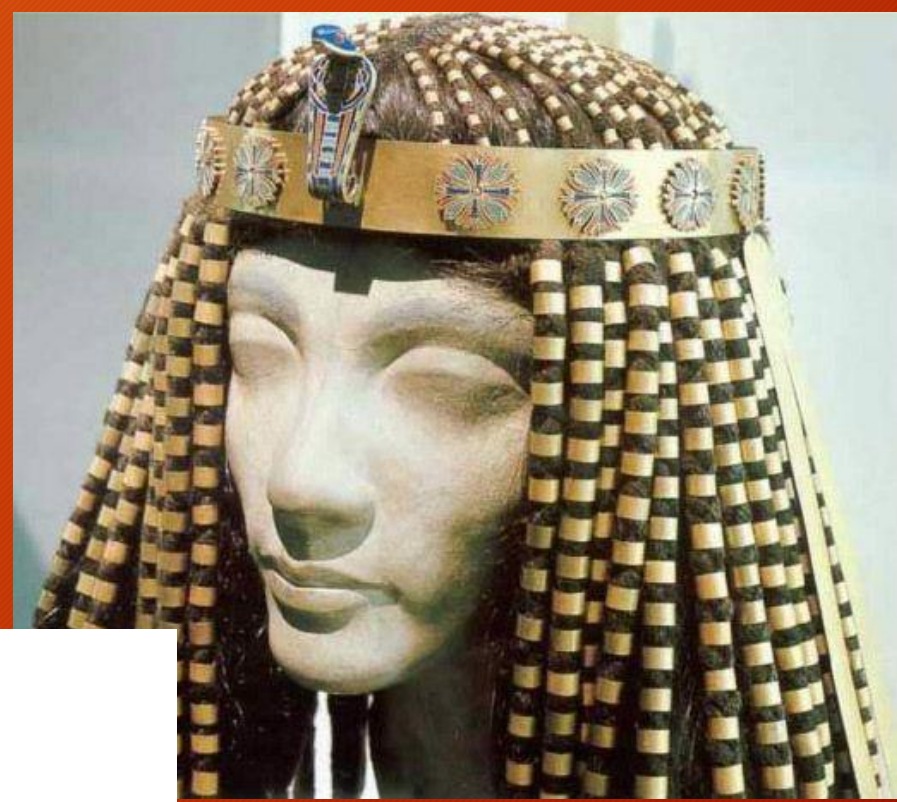
Nemes

Uraeus = posvátná kobra

Diadém
princezny
Khnumet

Diadem of
Sithathoriunet

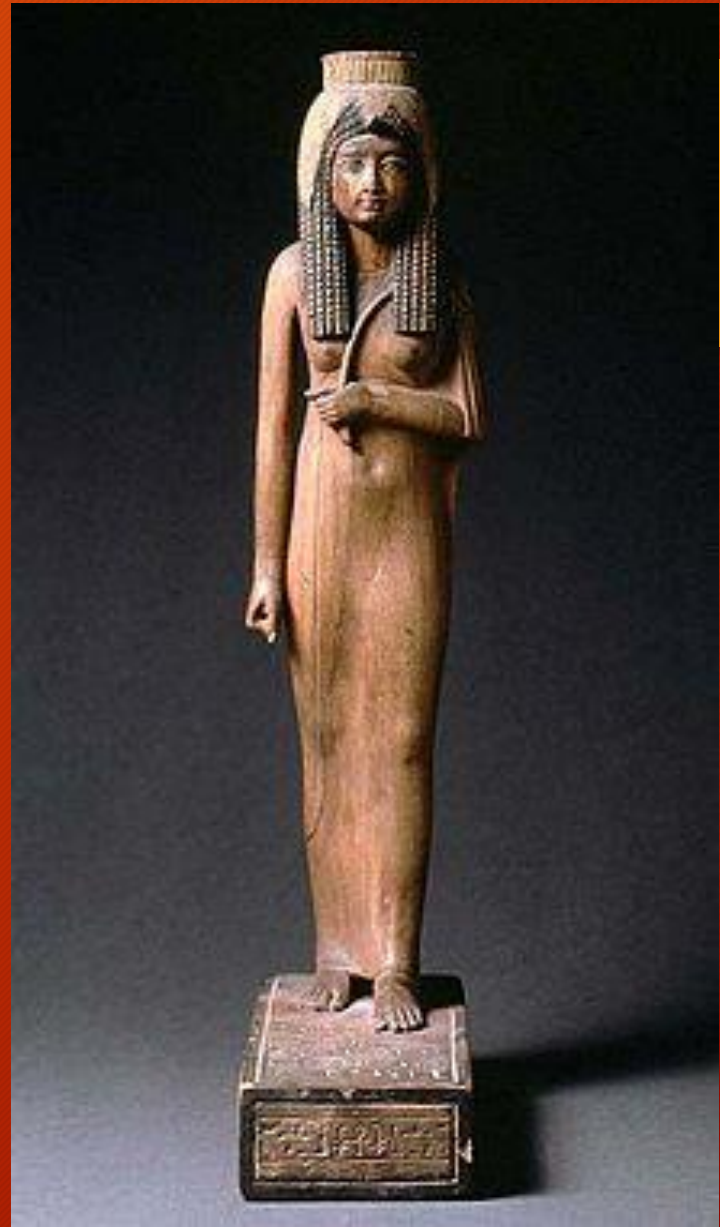

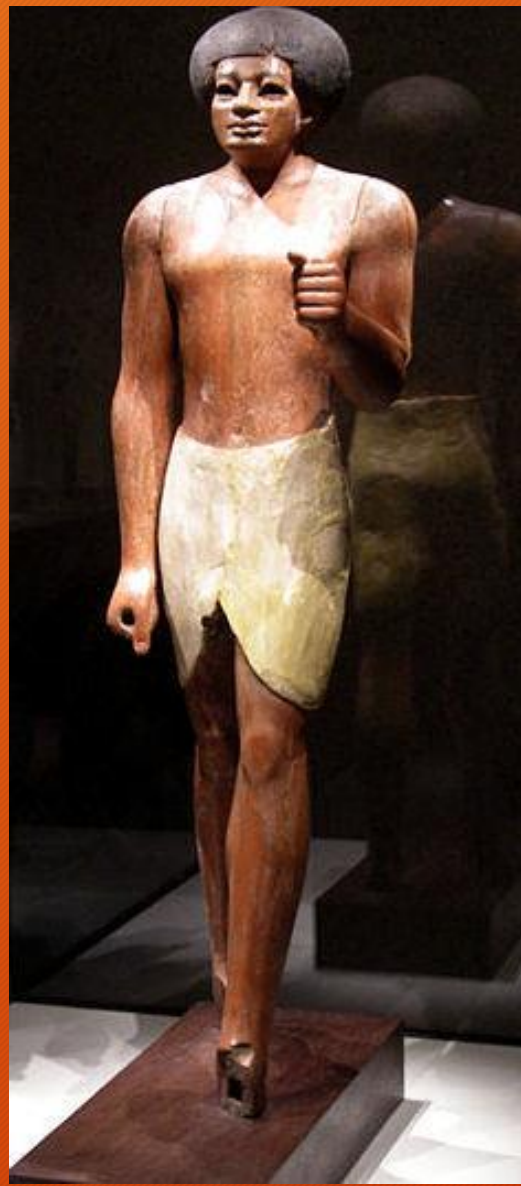
- Sochy zvířat znázorňovaly bohy (kombinace lidského těla a zvířecí hlavy, nikdy ne obráceně), tyto sochy umístěny v chrámech
- Nebo znázorňovaly prostá zvířata (viz dříve) - doprovázeny popisem, umístěny např. v hrobkách
- Nebo byly použity jako amulety (například skarab = symbol vycházejícího slunce - plastiky menší, na provázku a opatřeny ochrannou formulí

Postoje osob

- značně omezené
- známe jen pár základních forem: stojící, sedící se zkříženými nohama, sedící na nohou
- ženy se zobrazovaly s nohama těsně u sebe, muži měli levou nohu vždy nakročenou
- U sedících písařů se přes prosté oblečení takto nechávaly vyobrazovat jen skutečné kapacity
- Ve Střední říši se začaly vytvářet jiné sochy - modlící se osoba
- Další formou byly krychlové sochy, na nichž byla posazena hlava a ruce, na tyto sochy byl tesán text

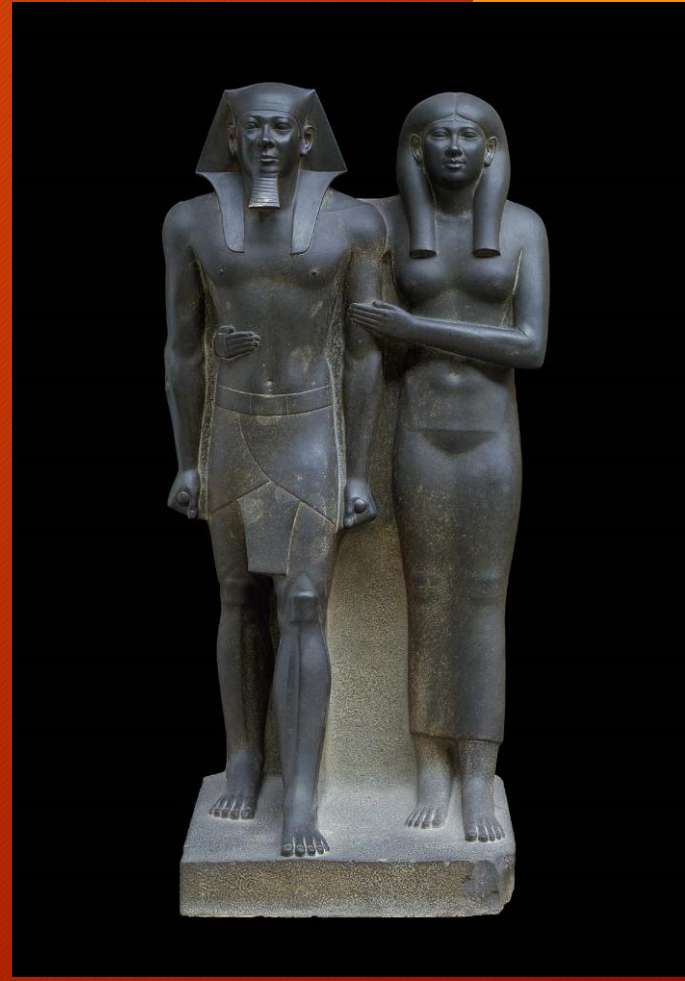
Bible History Online

Skupinové sochy

- Kromě soch jednotlivců byly tvořeny i sochy skupin - manželů a rodin
- U těchto sousoší můžeme vyzorovat význam individuální sochy pro rodinu
- Př.: u sochy Ptahmaiovy rodiny:
 - zásadní postavení držel Ptahmai (uprostřed)
 - Jeho dcera Injuhaj po pravici je vyhotovena ve stejné úrovni, protože zaujímal vysoké postavení v chrámu
 - Další dva potomkové Iniuhaj jsou pak zobrazeni jako malé postavičky u nohou dědečka, babičky a matky

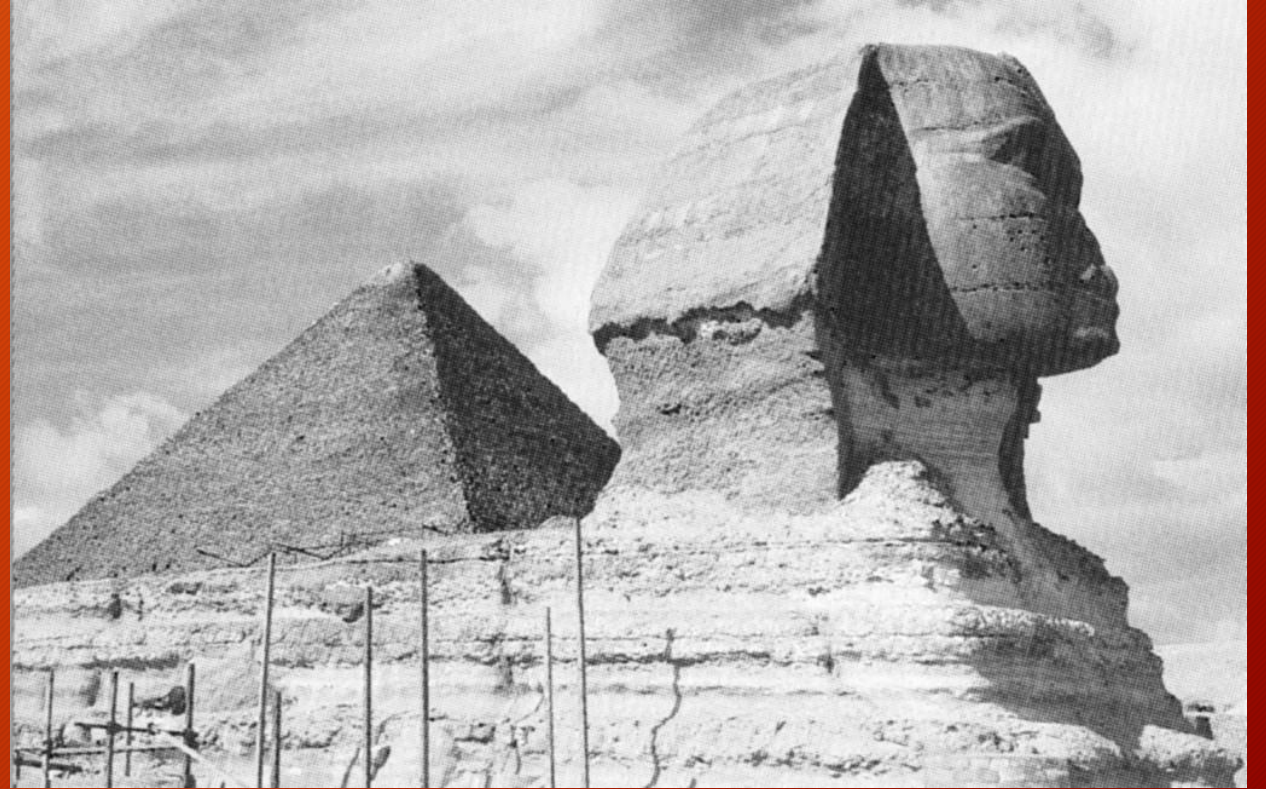

VELKÁ SFINGA V GÍZE

- Také označována jako Sfinga nebo Sfinx
- Největší socha vytesaná z jednoho kusu kamene - z vápence
- Podoba lva s lidskou hlavou
- 74 metrů dlouhá, 19 metrů široká a 21 metrů vysoká
- Celá byla vykopána roku 1905

- Podle tradice Sfinga znázorňuje ochranu života na zemi
- Spojuje v sobě sílu a ochranu (tělo lva či lvice) s ženskou podstatou (hlava ženy)
- Sfinga symbolizuje ochranu ženy jakožto nositelky života
- Místo (plató v Gíze), kde socha stojí, má podle prastarých tradic zcela zásadní význam pro život na Zemi
- Další tradice považuje Sfingu za světové hodiny, které odměřují lidskému pokolení jeho čas
- Zasvěcení zde bývají upozorněni na blížící se čas konce věku a začátku nového
- Osud kamenné sochy je spojen s osudem lidstva, pokud bude socha zničena nebo vážně poškozena, hodiny přestanou měřit lidem čas a to bude znamenat rychlý konec lidstva

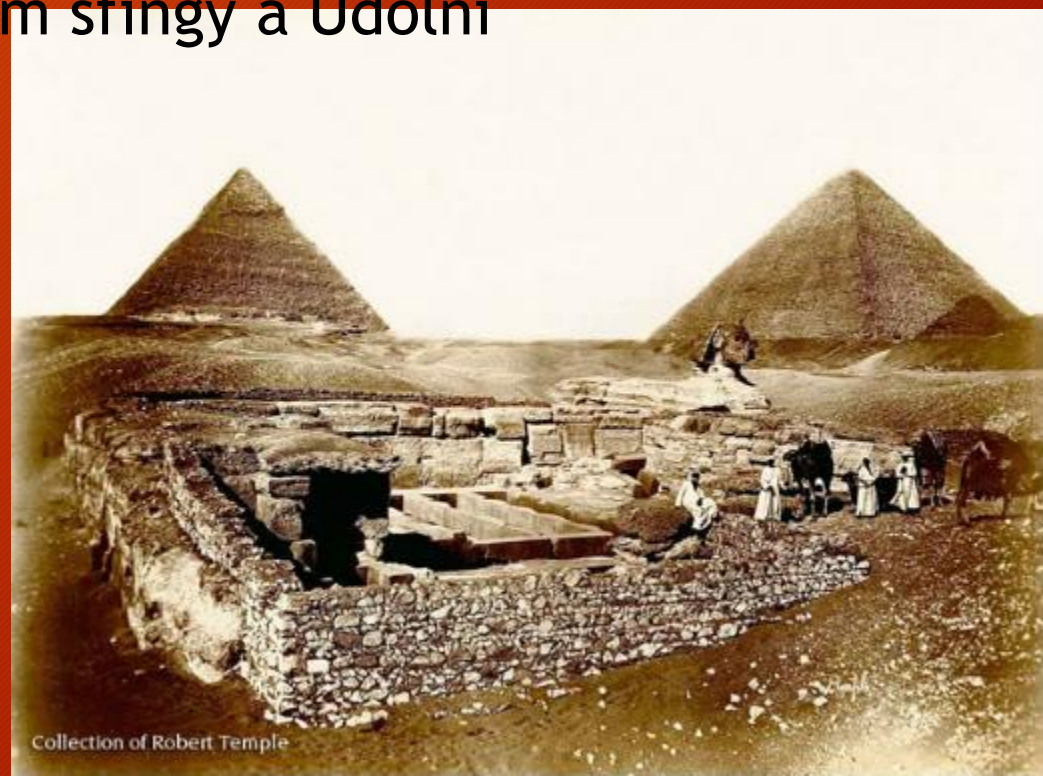
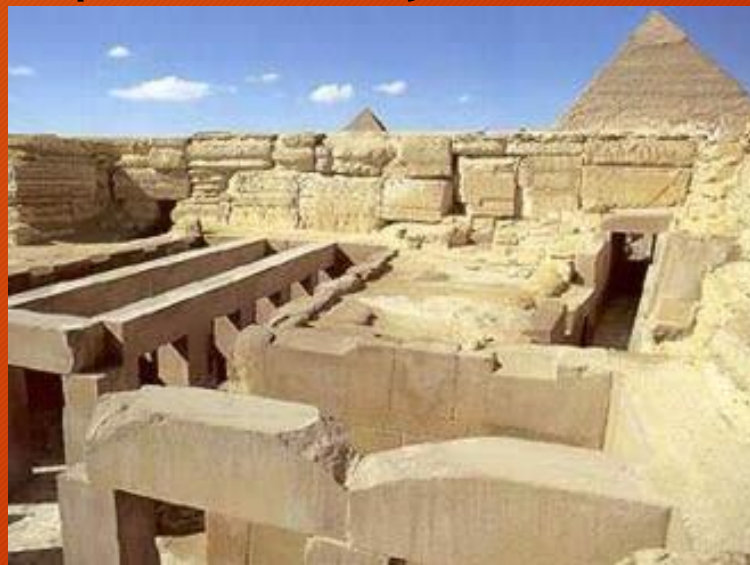
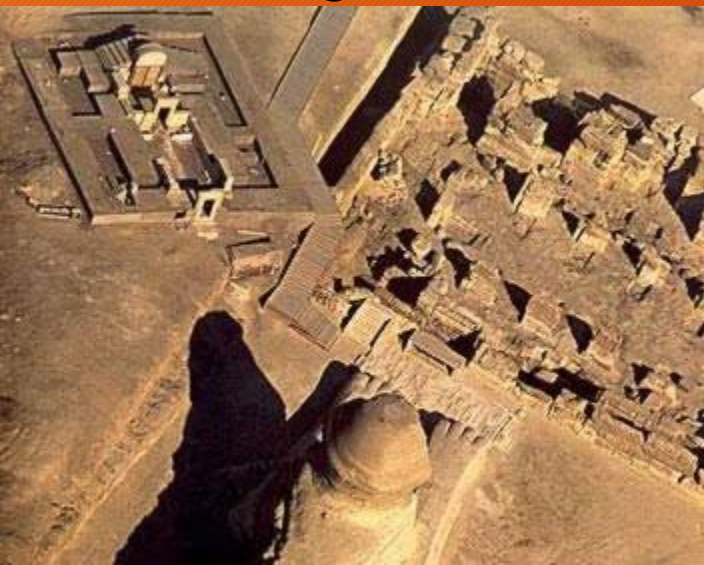
- O stáří Sfingy se vedou spory
- Řada egyptologů věří, že byla vytvořena v 3. tisíciletí př. n. l, za panování Rachefa
- někteří vědci upozorňují na stopy po vodní erozi, která byla způsobena silnými dešti či záplavami mezi lety 15 000-7 000 př. n. l. a byla by tudíž o tisíce let starší
- Sfinga má údajně znázorňovat panovníka IV. dynastie Rachefa (přibližně 2 558-2 532 př. n. l.)
- Sfinga může být tedy dokladem existence dosud neznámé lidské kultury

© Alfred Molon www.molon.de

- Sfinga stojí na Gízské plošině na západním pobřeží Nilu
- asi 500 m od Sfingy stojí tři pyramidy včetně Velké pyramidy
- Přímo u sochy se dochovaly dvě stavby - Chrám sfingy a Údolní chrám
- Sfinga leží obrácena přesně na východ.

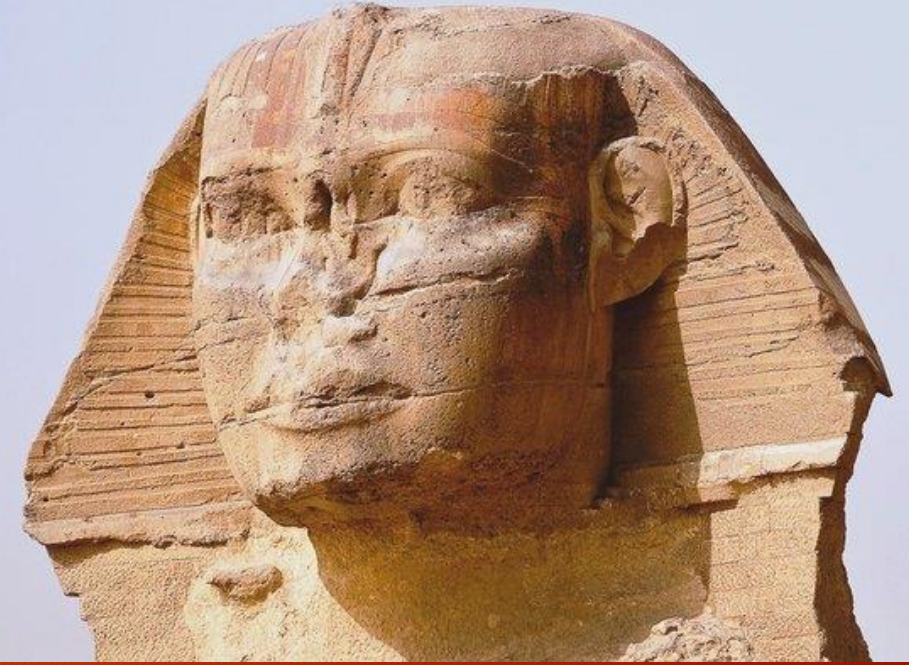
- Většina lidí se domnívá, že Sfinga přišla o svůj nos v napoleonských válkách
- Francouzi však Sfingu neponičili, o svůj nos přišla tureckými ostřelovači v 18. století
- Sfinga se stala symbolem Egypta, v Nové říši symbolem faraóna, někteří faraoni kolem ní nechali vybudovat chrámy
- Sfinga je jedna z mála staveb starověkého Egypta, která na svém povrchu nemá jediný nápis

As The Sphinx May Have looked When New: as Khafra

Photoshop by Slogie, www.saberpoint.blogspot.com

Great Sphinx as it looks today

<http://pandore.annuaire-forums.com/index.htm>

<http://pandore.annuaire-forums.com/index.htm>

- ocas Sfingy je obtočený kolem její pravé zadní tlapy
- Velká Sfinga měla původně bradku, několik kusů z ní je umístěno v Britském a Káhirském muzeu.
- Uvnitř Sfingy a pod ní jsou 3 chodby a jedna z nich - „Osiridova hrobka“ je jedním z nejvýznamnějších objevů spojených se Sfingou
- Nachází se 95 stop pod povrchem za zadní částí Sfingy a je považována jako hrob egyptského boha Osirida

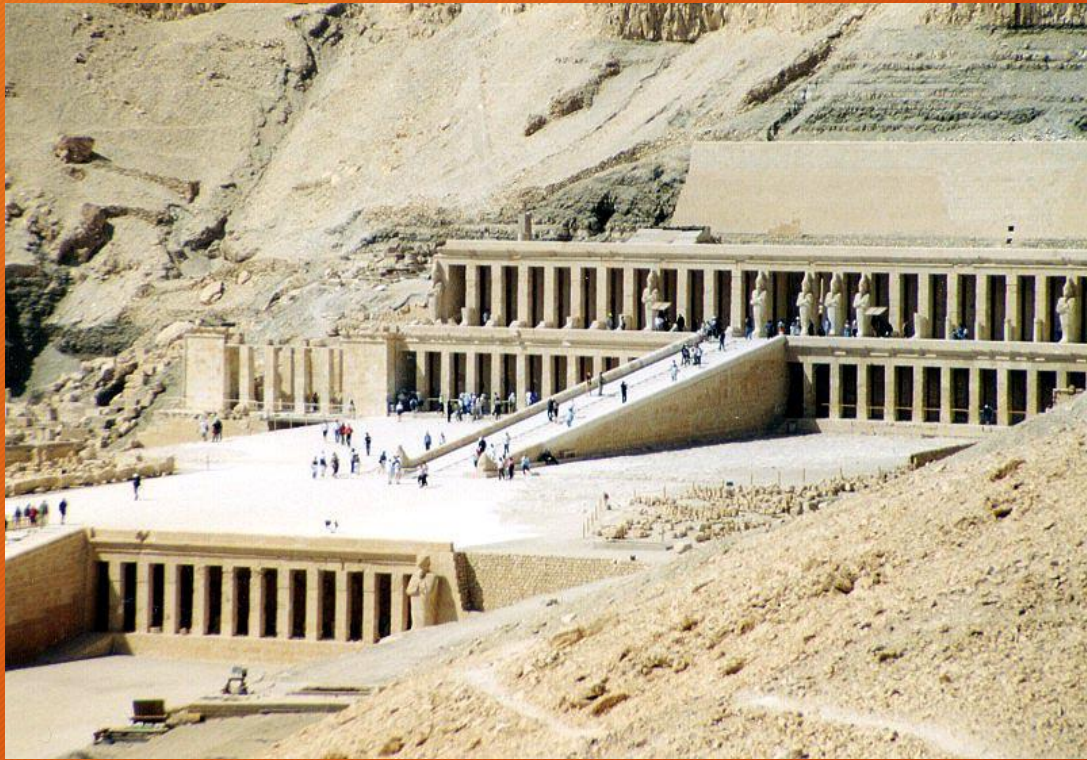
ARCHITEKTURA - úvod

- Období:

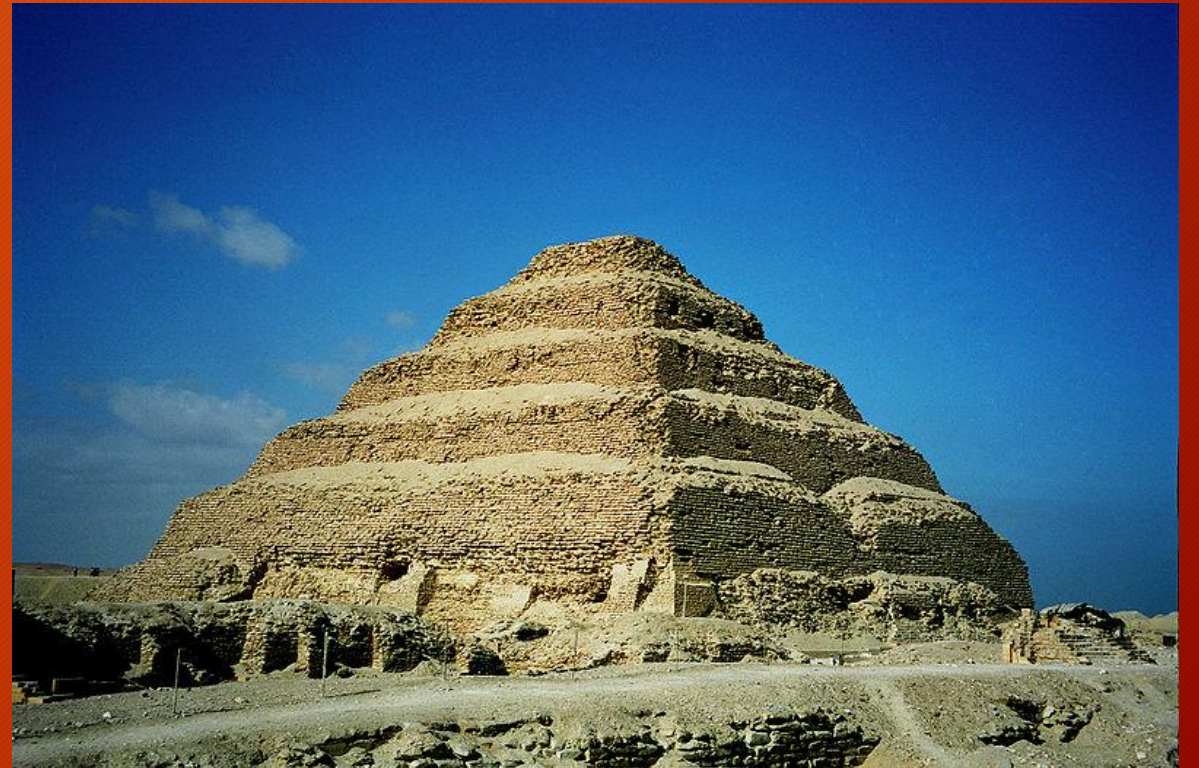
od počátku Staré říše (asi 2800 př. n. l.) až do dobytí Egypta Alexandrem Velikým roku 332 př. n. l.

- Princip:

- **architrávový** - založený na svislém sloupu nebo pilíři a vodorovném překladu (nikoliv klenba)
 - vzniklý pravý úhel měl symbolický a posvátný význam
- skládání architektonických článků

Skalní chrám Hatšepsut u Luxoru

Stupňovitá pyramida faraona Džosera

ARCHITEKTURA - úvod

- Symbol: pyramida
- Druhy staveb:
 - **světские stavby** (paláce, obytné domy) - z cihel, nedochovaly se
 - **náboženské stavby a stavby věnované ,kultu mrtvých‘** - z kamene
dobrý předpoklad pro vznik monumentálních staveb, dostatek materiálů:
čedič, pískovec, žula
- Stavební typy:
 - 1/ Mastaba
 - 2/ Pyramida
 - 3/ Skalní chrámy

1/ MASTABA

- =arab. lavice
- = nejstarším typ kamenné hrobky
- Vršením mastab na sebe se patrně mohly vyvinout stupňovité pyramidy.
- Jedná se o plochou nadzemní stavbu ve tvaru komolého čtyřbokého jehlanu nad šachtovým hrobem hluboko v zemi.
- Mastaby byly součástí stavebního komplexu kolem pyramid, sloužily k pohřbívání královen a vysokých úředníků.

Ptahšepsova mastaba v Abusíru

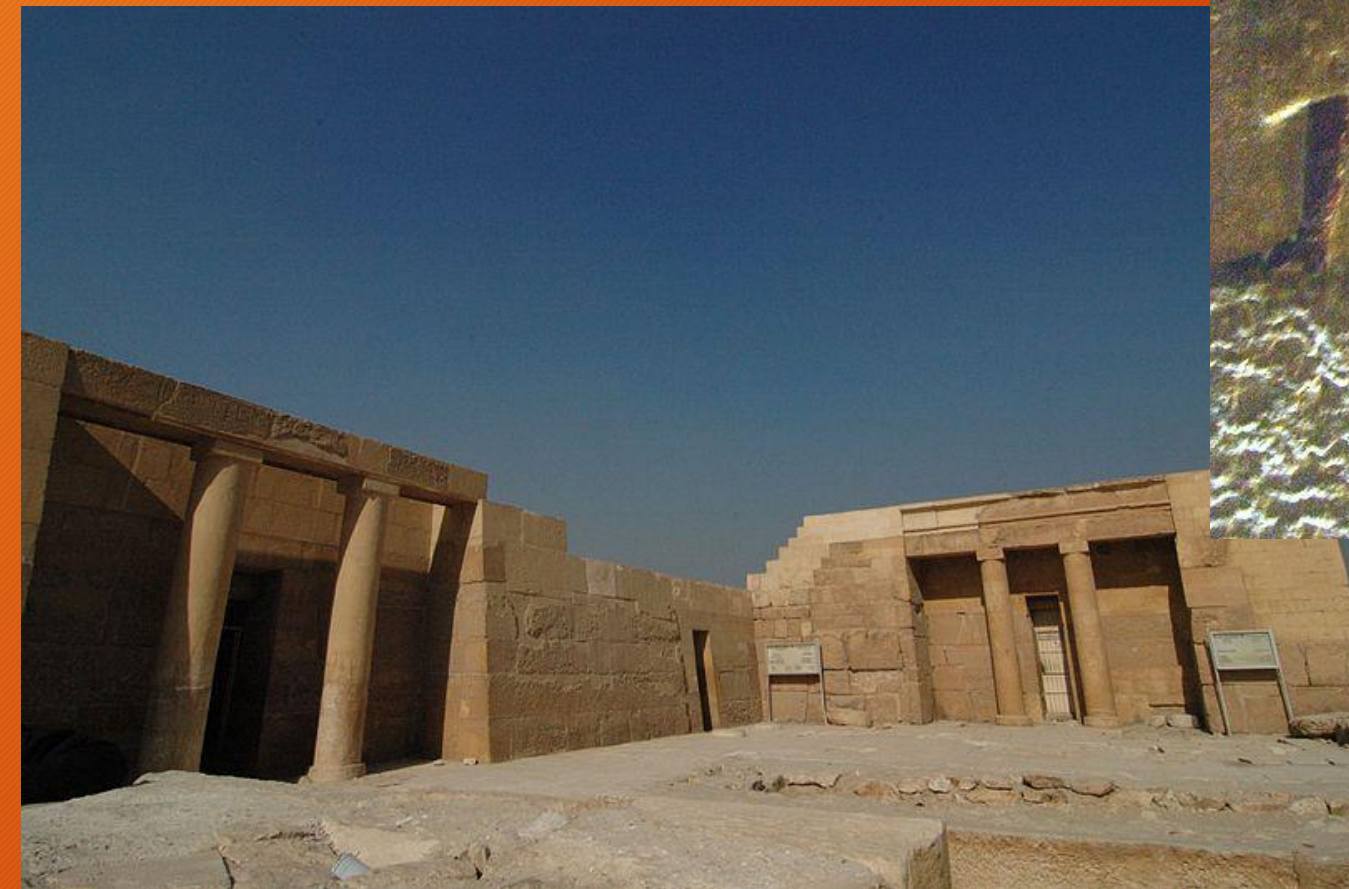
Vstup do mastaby v Sakkáře

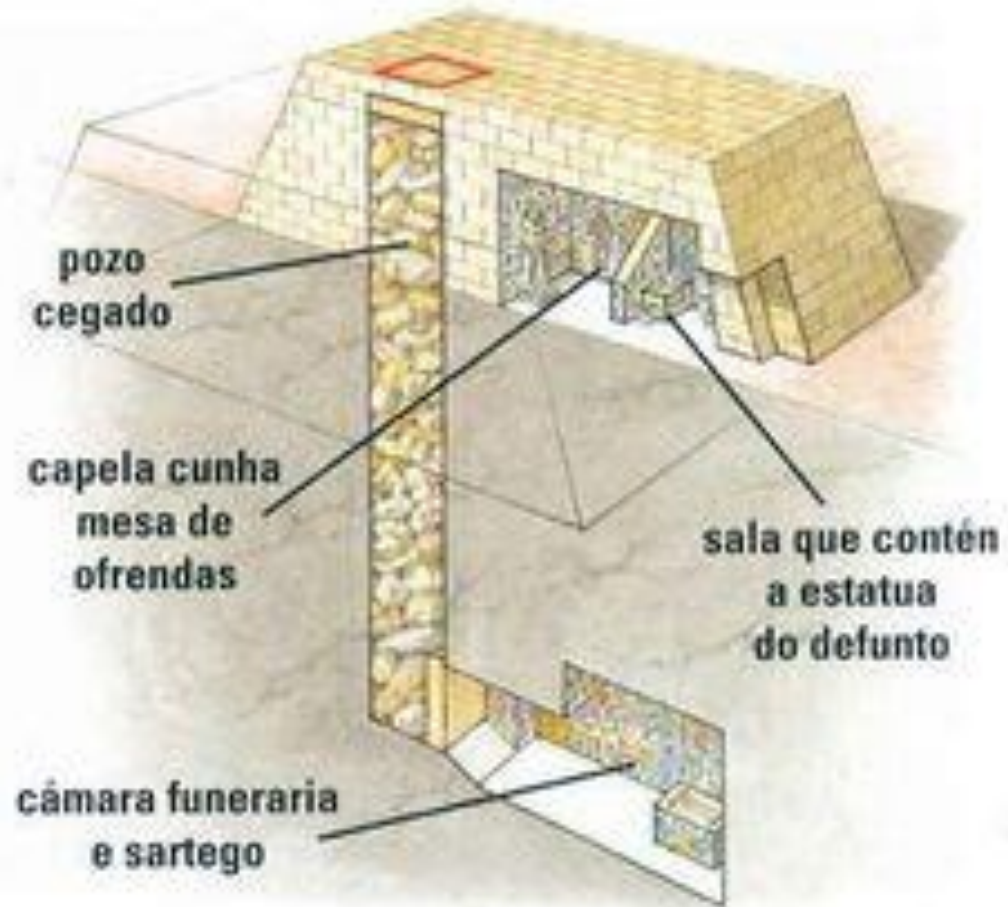

Reliéf z mastaby v Gíze

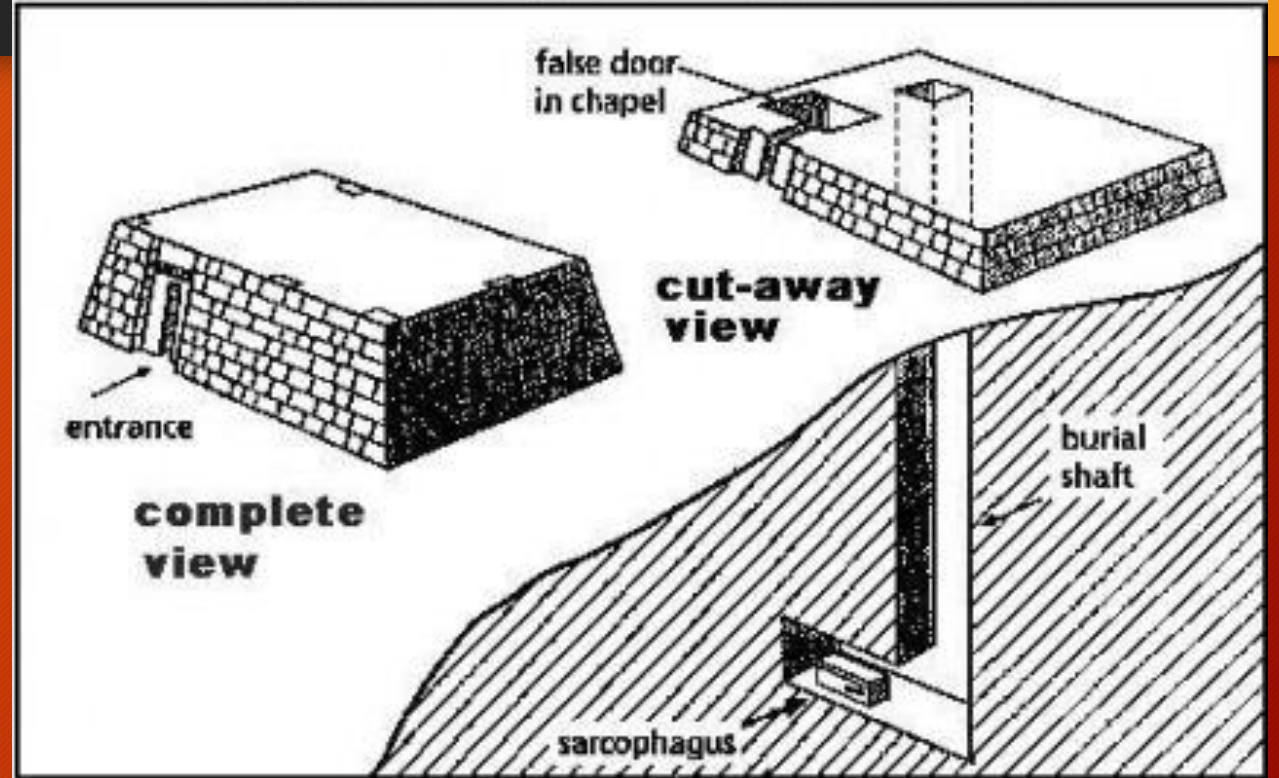
Mastaba v Gíze

MASTABA

A typical Old Kingdom simple mastaba tomb

2/ PYRAMIDA

- = kamenné náhrobní stavby ve tvaru čtyřbokého jehlanu
- vyvinuly se v průběhu tzv. Staré říše z mastab
- jeden ze **7 divů světa**
- stavby orientované podle světových stran
- v období Střední a zejména Nové říše byly jako nevyhovující zcela nahrazeny skalními hroby
- **Dělení dle vývoje:**
 - pyramida faraona Džosera v Sakkáře (stupňovitá)
 - Snofrevova pyramida v Dašúru (skosená)
 - trojice pyramid v Gíze (jehlancovité): Chufuova
Raachefova
Menkaureova

Pyramida faraona Džosera v Sakkáře

- první stupňovitá pyramida, nejstarší
- obdélníkový půdorys
- autorem pyramidy byl Imhotep

Snofrevova pyramida v Dašúru

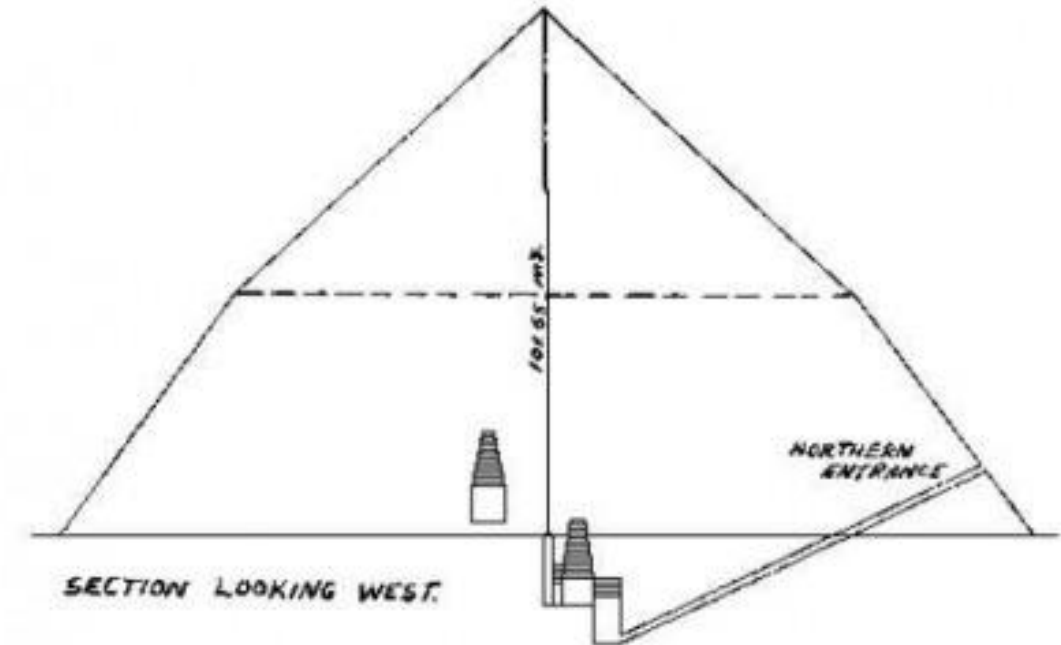
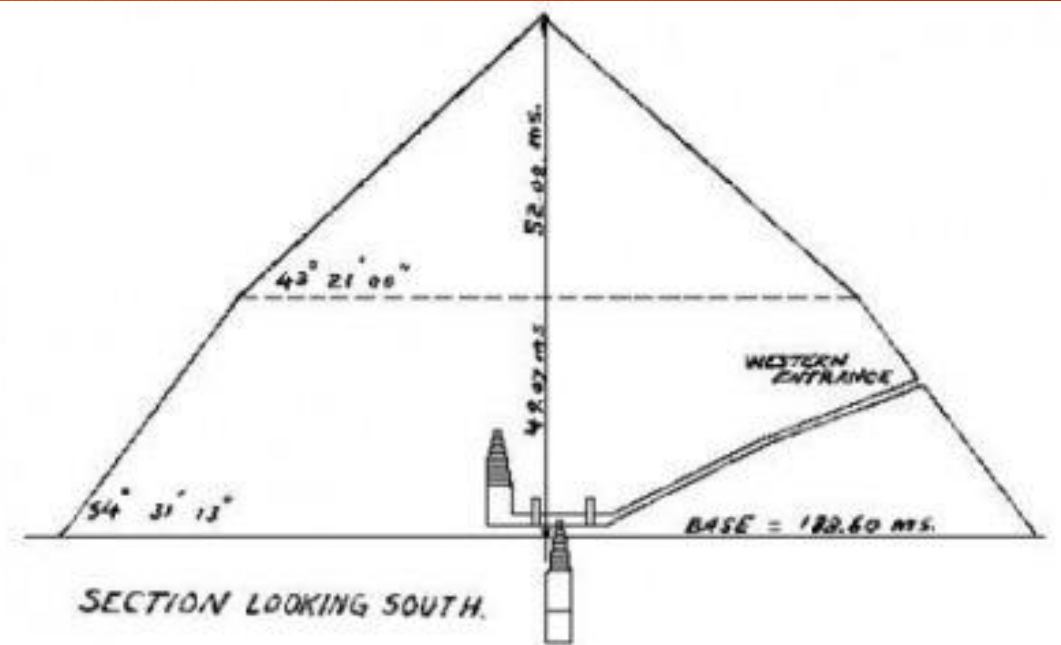

Diagram showing the dimensions and angles of the Bent Pyramid at Dahshur. (Hassan Mustapha.)

Trojice pyramid v Gíze

- 1) Chufuova (Cheopsova) - největší
- 2) Raachefova (Chefrenova)
- 3) Menkaureova (Mykerinova)

- pravidelné jehlancovité pyramidy na čtvercovém půdorysu
- vývojově nejstarší
- patří ke komplexu pyramid, který je tvořen 3 velkými a několika menšími kamennými pyramidami, které obklopují další doprovodné stavby, včetně Velké sfingy

Pyramidy v Gíze

Chufuova (Cheopsova) Velká pyramida

Vstupní chodba Velké pyramidy

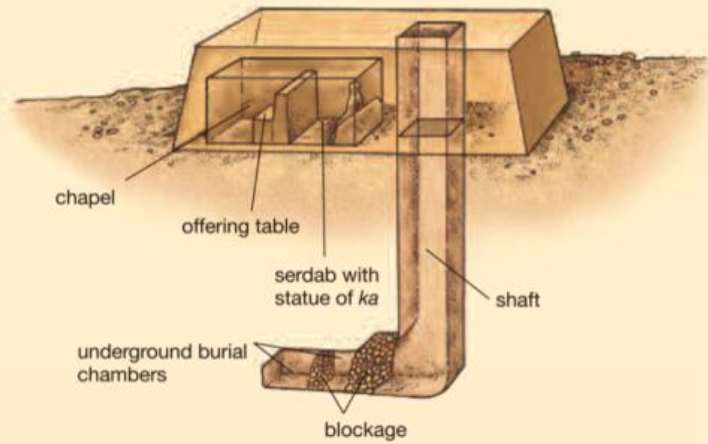

Zajímavosti:

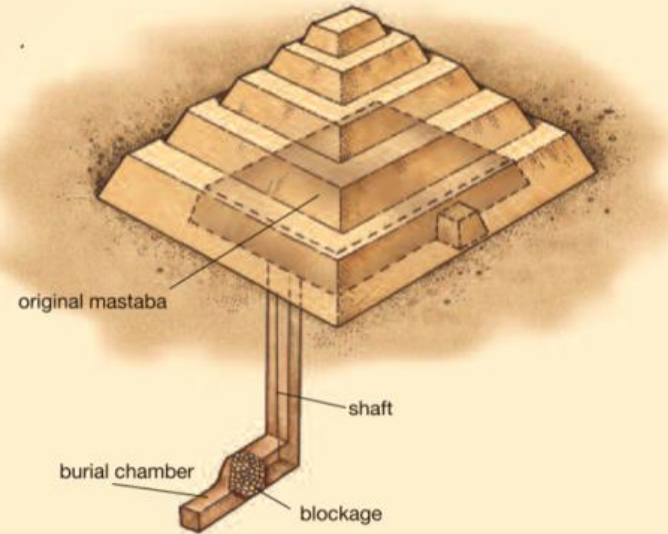
- Chufuova ‘velká’ pyramida s původní výškou 146,5 m byla nejvyšší stavbou na světě až do stavby Eiffelovy věže.
- Je postavena z asi 2 milionů přesně opracovaných vápencových kvádrů o váze asi 1,5 tuny

mastaba

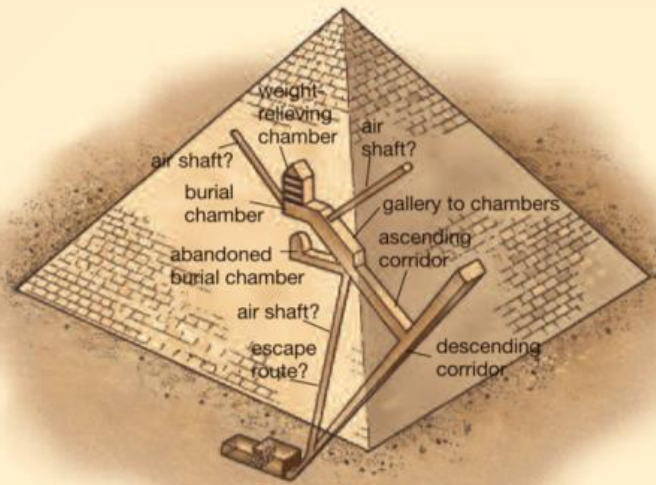

stepped pyramid

Step Pyramid of Djoser, Saqqara, c. 2630–2575 BCE

pyramid

Pyramid of Khafre, Giza, c. 2600 BCE

3/ Skalní chrámy

- na konci Staré říše pyramidy postupně vytlačovány skalními hroby
 - vznikaly komplexy chrámů, které vytvářely skalní města
- **ustálený systém:**
 - alej sfing - vedla k chrámům (tělo lva, hlava faraona)
 - dva mohutné pylony s kolosy
 - před nimi obelisky
 - velké nádvoří obehnané sloupovou chodbou (peristyl), poslední místo kam může lid
 - trojlodní hypostyl (egyptský typ baziliky)
 - komplex uzavírá svatyně se sochou boha

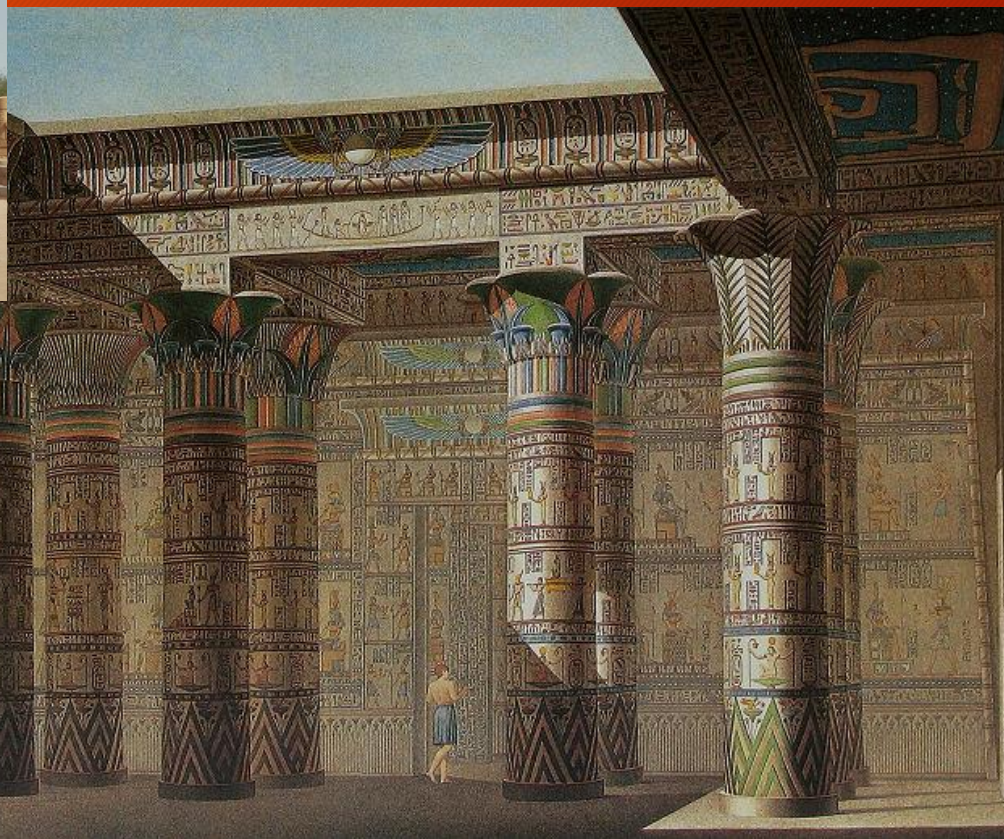
- nejrozsáhlejšími pohřebišti tohoto typu jsou Údolí králů a Údolí královen
- skalní hrob tvořila řada sálů a komor propojených chodbami a vypravených nádhernou malířskou a sochařskou výzdobou
- Chrámy neexistovaly osamocně, ale byly součástí rozsáhlého celku dalších staveb, v nichž sídlily stovky lidí.
- Významné chrámové komplexy:
 - Abú Simbel
 - Philae
 - Dér el Bahrí
 - Luxor
 - Karnak

Skalní chrámy v Abú Simbel

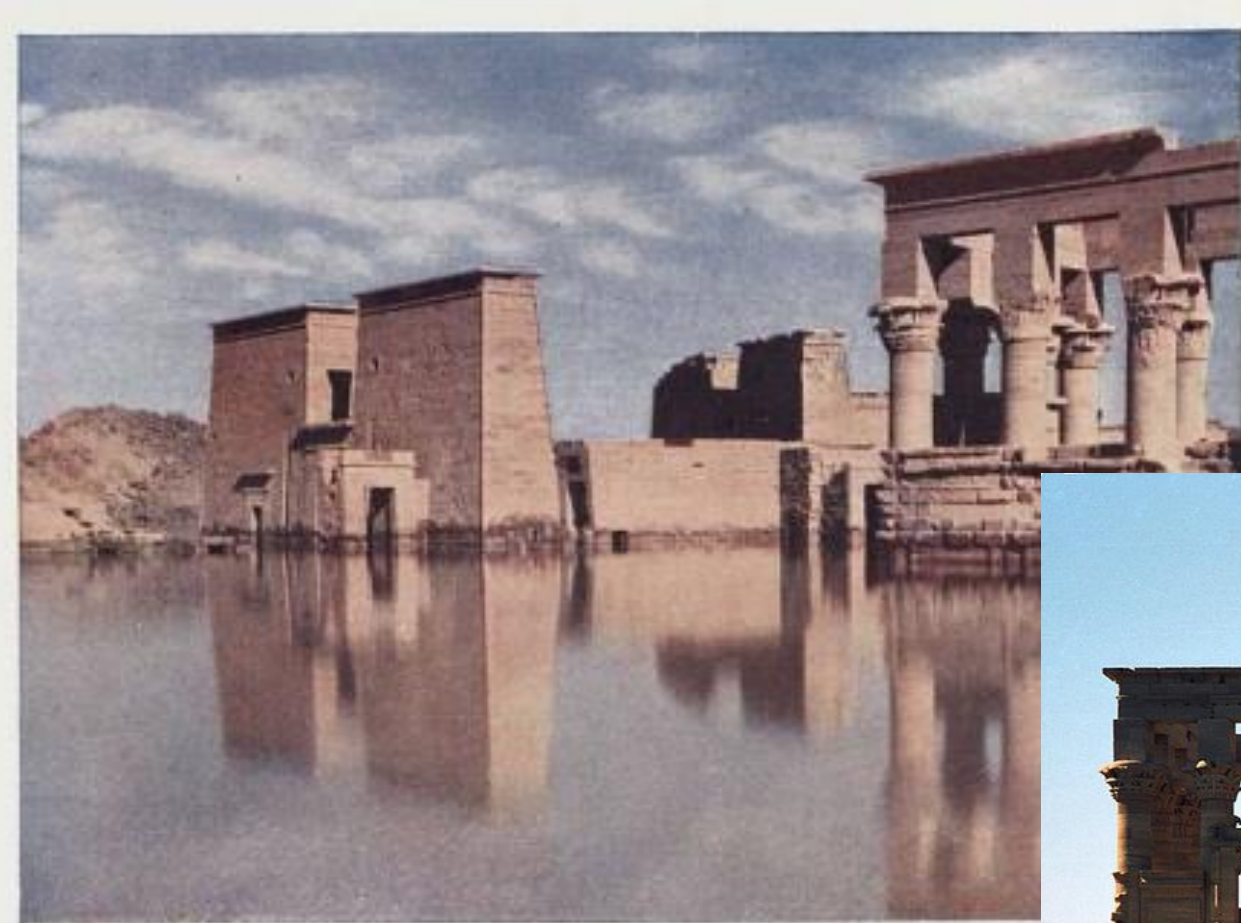
- stavitelem faraon Ramesse II.

Philae

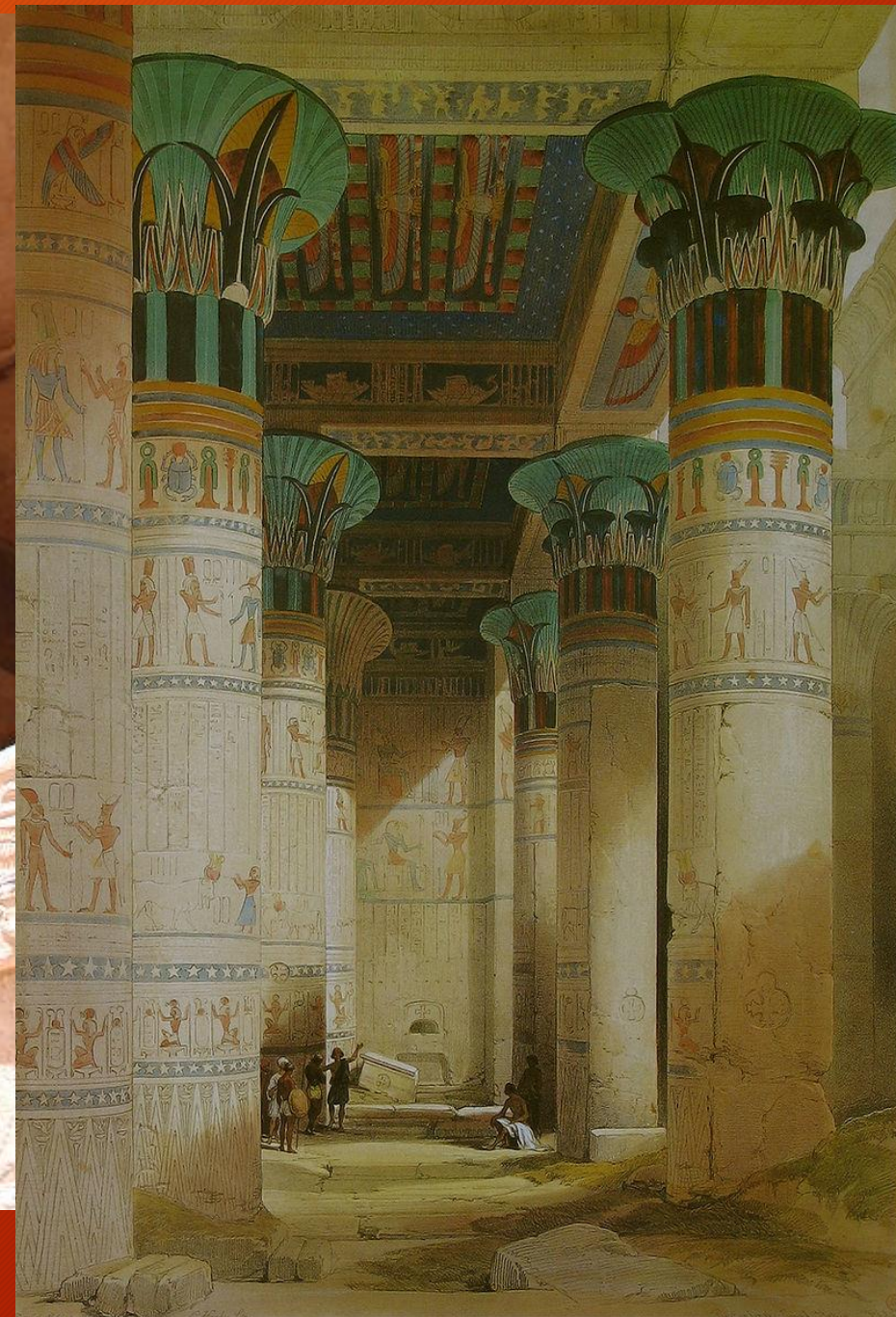
Hypostyl v Esetině chrámu

- Od roku 1902 byl chrám ohrožován vodami Nilu kvůli Asuánské přehradě- docházelo k zatopení ostrova Filae spolu s chrámovým komplexem.
- Díky UNESCO byly památky na Philae zachráněny a to přesunem na jiný ostrov, který zvýšenou hladinou již neměl být zaplaven. Záchrana komplexu trvala od roku 1972 do roku 1980. Ostrov Agilkija, který se nachází 300 metrů od původního ostrova, byl upraven tak, aby na něj mohly být přeneseny všechny památky. Ostrov byl zvětšen a změnil se i jeho tvar, aby co nejvíce odpovídal původnímu ostrovu Philae.

THE RUINS OF PHILAE.

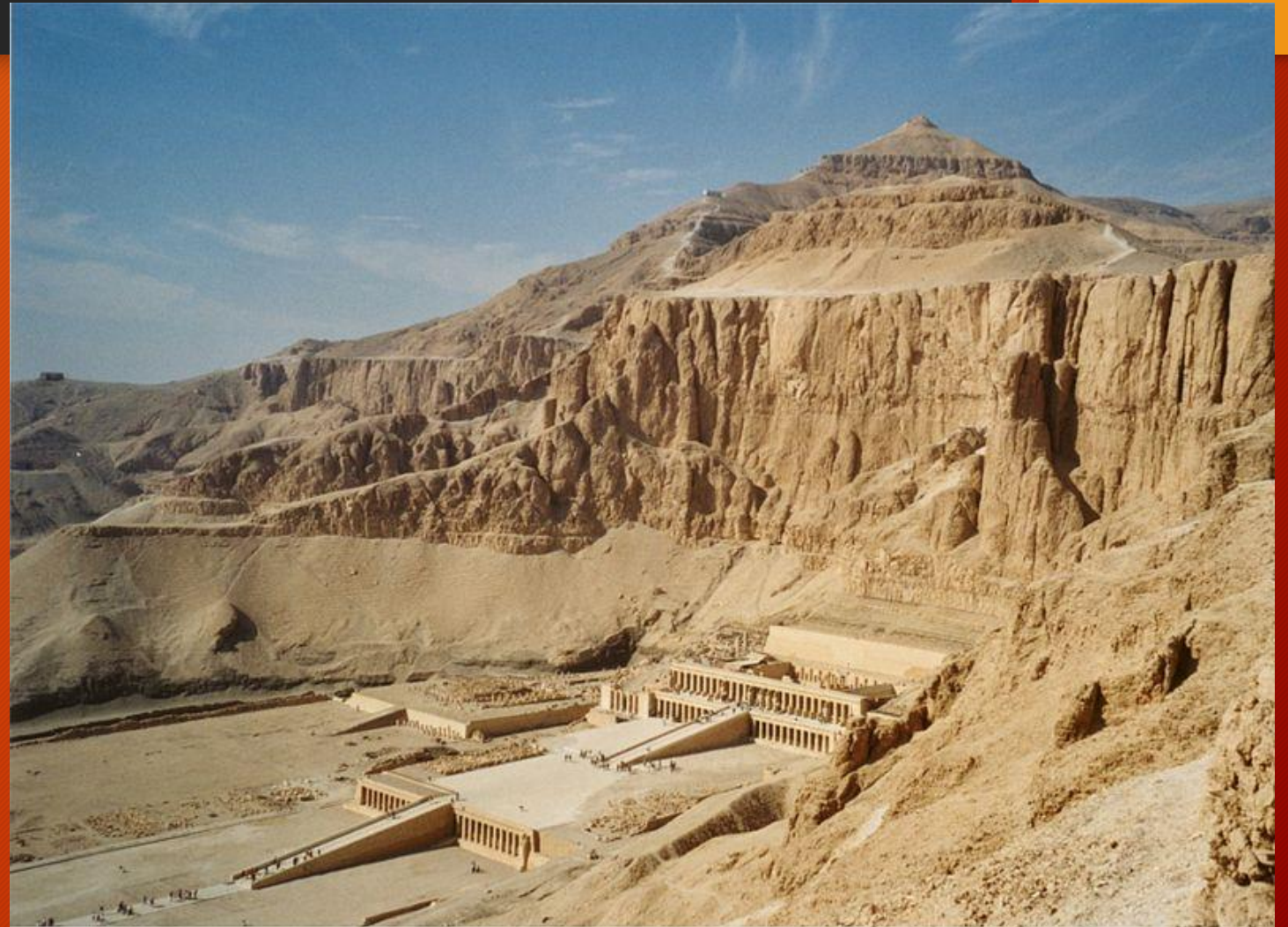

Lotosové, papyrové, a palmové hlavice sloupů v hypostylu

Dér el-Bahrí

الدير البحري = *Severní klášter*

- archeologická lokalita v Egyptě, nachází se na západním břehu řeky Nil v blízkosti města Luxor
- zahrnuje chrámy:
 - zádušní chrám Mentuhotepa II
 - chrám faraona Thutmose III
 - chrám královny Hatšepsut

Údolí králů - skalní chrám
královny Hatšepsut

Luxor الأُفْصُر

➤ „ipet resyt“ = jižní svatyně

Alej sfing

Chrám v Luxoru

- nachází se v Horním Egyptě, jižně od Káhiry

Panorama prvního sloupového nádvoří s mešitou Abú al-Hadždždže

O
b
e
l
i
s
k

R
a
m
e
s
s
e
II.

Kolonáda Amenhotepa III.

Karnak

- nachází se na severním okraji města Luxoru

Vstup do Amonova chrámu v Karnaku

Sloupová síň Chonsuova chrámu

VÝZNAM EGYPTSKÉ ARCHITEKTURY

- Egyptská monumentální architektura výrazně ovlivnila starou architekturu řeckou i římskou a evropskou vůbec.
- Kamenné sloupy a architrávy, čtvercová nádvoří a sloupové síně, spojení architektury s malbou, plastikou a sochami a mnoho dalších rysů se stalo trvalou součástí západní slavnostní architektury.
- Pyramidy a Velká sfinga v Gíze se těšily pozornosti v každé době a počítaly se mezi Sedm divů světa.

- Zvláštní pozornost se egyptskému umění začala věnovat koncem 18. století a pak opět o sto let později, kdy silně ovlivnila secesní umění. Příkladem může být Bílkova vila v Praze.

Zdroje

- <http://faraon.wz.cz/umeni/umeni.htm>
- <http://umeni.euweb.cz/?id=egypt>
- <http://www.dvk.estranky.cz/clanky/staroveky-egypt.html>
- <http://zs-vytvarka.webnode.cz/egyptske-umeni/>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Egyptsk%C3%A9_hieroglyfy
- <https://www.egyptologie.cz/1486/egyptske-umeni-vyvoj-chapani-a-zobrazovani/>
- <http://www.starovekyegypt.net/egyptska-remesla/maliri.php>
- www.eprojekt.gjs.cz/Services/Downloader.ashx?id=13443
- <http://egyptstary.blog.cz/0907/socharstvi>
- http://www.artmuseum.cz/smer_list.php?smer_id=61
- <http://antiquus.blog.cz/0805/socharstvi-stareho-egypta-obecna-charakteristika>
- <http://www.myty.cz/view.php?cisloclanku=2013010002>
- <http://www.starovekyegypt.net/zajimavosti/co-jste-mozna-nevedeli-o-sfinze-20-faktu.php>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_sfinga_v_G%C3%ADze

- https://cs.wikipedia.org/wiki/Architektura_starov%C4%9Bk%C3%A9ho_Egypta
- <http://www.unium.cz/materialy/0/0/umeni-starovekeho-egypta-m25131-p1.html>
- <https://es.wikipedia.org/wiki/Karnak>
- <http://valda.wz.cz/Pyramidy.htm>
- <http://historyofarchitecture.weebly.com/egyptian.html>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Philae>
- <http://faraon.wz.cz/>
- <https://www.egyptologie.cz/clanky/>

KONEC